ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXII — Број 439
Субота, 28 мај 1960 год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

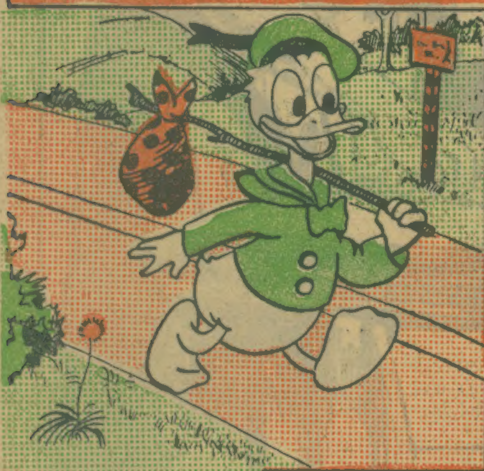

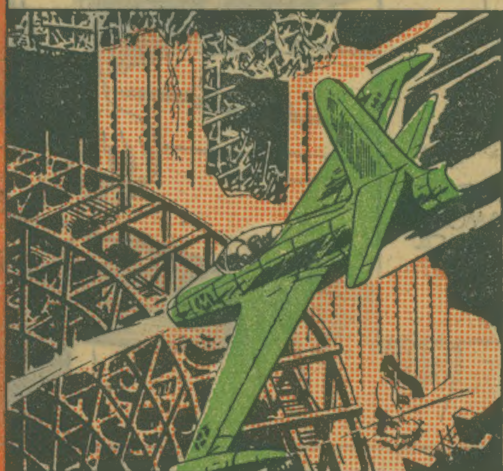

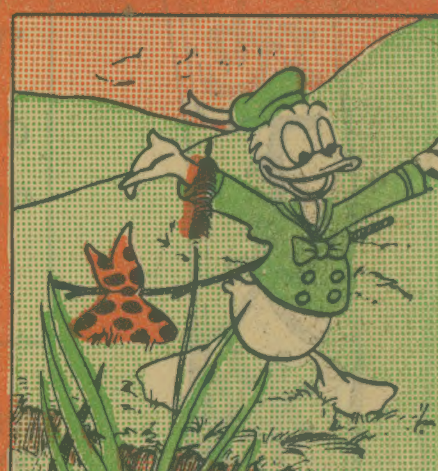

У ОВОМ БРОЈУ:

- ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ
- СПОРТ — МЕДИЦИНА — НАУКА И ТЕХНИКА И МРТВИ ГРАД

СТРИПОВИ:

Пут у средиште земље, Паја, Мики, Бим и Бум, Флаш Гордон, Томахавк, Трећи у планини.

Т. 14/60

Више не игра

Јужна Француска претставља за артисте, уличне певаче, менажерије и путујуће циркусе — право место. Они путују кроз романтичне вароши и насеља дуж Жиронде и Гароне и свуда наилазе на публику која их радо и захвално прима.

Тако је 1959 године у марсејску луку стигла мала менажерија Жерома Дибоа, да би у овој вароши неко време приказивала свој скромни програм. Под топлим ноћним небом приређивачи су изводили своје вештине: један укротитељ лавова — опасне вежбе са овим крволочним животињама, један јоги — разне вештине са змијама, мадам Дибоа — симпатичну тачку са својих осам дресираних пудлица, а на крају, орангутан „Пјер“ је плесао модерне игре.

„Пјер“ је био красан примерак жуто-смеђег човеколиког мајмуна, који је био невероватно спретан. Уз звуке хармонике он је изврсно играо мамбо и калипсо. Једне вечери одушевљена публика тражила је да Пјер одигра и „рок-ен-рол“. Хармоника поче и мајмун убрзо ухвати такт ове „луде“ игре: направи неколико грациозних скокова, али се одједном затетура... окрену се око себе и паде на прашњаву земљу.

Директор Дибоа дотрча као без душе и поче да га поврађа: тресао га је и довикивао му охрабрујуће речи, али орангутан се не помери. Иако Дибоа објави очајним гласом да је претстава завршена, нико од публике не хтеде да напусти арену.

У међувремену, директор брзим и спретним потезом оштрог ножа расече мајмуново крзно. И тада се откри тајна — у њему се налазио човек! Он је лежао мирно, затворених очију, онесвешћен, а можда и мртав.

Огорчена и ожалошћена, публика која се осећала оштећеном и превареном нападе директора Жерома и да се није умешала полиција он би се провео рђаво.

Али човек у мајмунском крзну био је мртав!

Тако се сазнало за његову историју. Звао се Јозеф Фожер. Омао је 28 година и дуго времена је био незапослен. Од почетка 1957 године наступао је као орангутан Пјер. И преко дана је морао да остане у мајмунском крзну и седи у кавезу, како би га публика која је долазила у менажерију могла да посматра. Нико дотле није приметио превару, јер је Фожер своју улогу играо увек беспрекорно.

Зубало мајмуна било је причвршћено једном омчицом од жице за Фожерове зубе, како би покрети уста орангутана били што вернији. За време брзог рок-ен-рола изненада је из мајмунског зубала испао један кутњак и заглавио се у душнику. Пре него што је ико могао да му помогне, задавио је несрећног човека.

ГЕОГРАФСКЕ НОВОСТИ

НОВИ ПОМОРСКИ ПУТ

Завршена је изградња „поморског пута Светог Лоренца“, дугачког 3.780 км и дубоког најмање 8,2 м, који спаја залив Светог Лоренца на Атлантском Океану са Великим Језерима Северне Америке. Да би савладали висинску разлику између Горњег Језера и океана, која износи 183 м, бродови користе канале са уставама. Водопад Нијагаре заобилази се каналом Веланд на којем је подигнуто 8 устава, док је на реци Светом Лоренцу уместо ранијих 26 устава саграђено 7 нових и већих. Пловећи по новом поморском путу прекоокеански бродови до 9.000 бруто-регистарских тона лако доспевају до Чикага.

ШЕМА УСТАВА НА РЕЦИ СВЕТОМ ЛОРЕНЦУ И НА ВЕЛИКИМ ЈЕЗЕРИМА

У његову луку упловио је 10 маја ове године и наш прекоокеански брод „Зеница“. Ова нова артерија претставља најјевтинији пут за извоз на светско тржиште пољопривредних и индустриских производа из централних рејона САД и Канаде. Сада је, превоз из Детроита до Западне Европе бродовима јевтинији по аутомобилу за 20—25 долара, а за вагон-хладњачу и до 114 долара него кад се они превозе железницом до Њујорка а потом бродом за Европу.

ТРИСТАН БЕРНАР И ПОМОДАР

Седео једном Тристан Бернар, француски драмски писац и романсијер, с пријатељима у кафани. Њиховом столу, иако непозван, пришао је и сео неки младић претерано елегантно обучен. Бернар није могао да се уздржи а да му не упути неколико ироничних комплимената, које празноглави кицош није схватио.

— Ах, маестро — рече он Бернару, — кад бисте само знали колико ме труда стаје моја елеганција! Сваког дана морам два сата да се мучим да би ми бугови на панталонама били прави и оштри.

— Итекако вас схватам, — одговори му књижевник. — Мени самом требало је три године да би ми колена на панталонама овако испала!

КАФА КАО ЛЕК

Група стручњака на универзитету у Тули утврдила је да је кафа успешно средство за спречавање пелагре, болести коже која је по свом узроку слична скорбуту, јер настаје услед недостатка витамина из групе „Б“, такозваног „антипелагра-фактора“. Ова болест јавља се у оним крајевима где се становништво храни претежно кукурузом.

Миш и слон

(народна прича из Етиопије)

Једног дана дође миш слону да запроси за свог сина његову кћер.

— Шта?! — зграну се слон. — ја сам највећа животиња на свету, сопственик кљова од чувене кости, могу својом сурлом да истргнем из корена свако шумско дрво. И ти од мене тражиш да дам кћер једној тако малој животињи као што је твој син — животињици која се зове миш, од које се људи гаде и која станује у рупи испод земље? Не! Толико не могу да понизим свој род!

— Иако сам мали, — одговори миш, — могу ипак да будем од користи великом оцу белих зуба.

— Глупи брбљивче! Реци одмах како би ти мени могао помоћи! Ако не докажеш смрвићу те ногом као мрава.

Управо кад је подигао ногу да оствари своју претњу, угледао је како им се приближава неколико коњаника.

Слон брзо побеже, јер је добро знао да баш због својих лепих зуба на које је био толико поносан, треба да буде стално на опрези.

— Абако (мој оче), немој се плашити. Ноћ долази и твоји непријатељи те неће пронаћи. Ја ћу ти доказати моју снагу.

— Да видимо! — одлучи слон.

Они се не макоше из склоништа, а коњаници сјахаше и полегаше да се одморе.

Заштићен мраком миш поче свој посао: нагризе све каишеве коњске опреме.

Ујутру кад су ловци хтели да наставе лов, то им није било могућно. Сви нагрижени каишеви су се раскинули и попадали на земљу.

Отац белих зуба посматрао је ово чудо и морао да се наслони на једно велико дрво да не би пао од смеха па онда рече:

—Истина је, мој пријатељу, твоји зуби су кориснији од мојих. Иако су моји лепи они могу једино да буду разлог моје преране смрти. Увиђам да и мали могу бити од велике користи и — дајем твом сину моју кћер.

КРУЖНО ПУТОВАЊЕ ПЕШИЦЕ И ЧАМЦЕМ

Два немачка скаута, браћа Шилингер, пешице су прешли растојање од Фрајбурга у Немачкој до Ђенове у Италији. Са собом су довукли и лаки чамац којим ће наставити пут из ђеновског пристаништа за острво Елбу, а одатле у Марсеј. После ће поћи Средоземним Морем, и преко Атлантика вратиће се у Немачку.

Ripley's

Веровали или не!

地下大將軍

СУЈЕТАН И ПОСЛЕ СМРТИ

СЕР ЏОН ОГЛАНДЕР (1585 - 1655) САХРАЊЕН ЈЕ У ЦРКВИ НА ОСТРВУ ВАЈТ ИСПОД МРАМОРНЕ СТАТУЕ НЕКОГ СТРАНОГ ВИТЕЗА ДА БИ ГА ПОТОМЦИ ПАМТИЛИ НЕ ОНАКВОГ КАКАВ ЈЕ У СТВАРИ БИО ВЕЋ КАКО ЈЕ ЖЕЛЕО ДА ИЗГЛЕДА!

ПРИРОДНИ ЧАСОВНИК

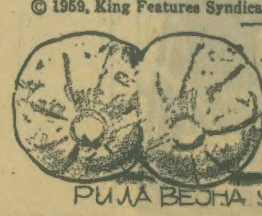
КОКОСОВЕ ПАЛМЕ ИМАЈУ ТОЛИКО ПРАВА СТАБЛА ДА ДОМОРОЦИ ТИХООКЕАНСКИХ ОСТРВА ОДРЕЂУЈУ ТАЧНО ВРЕМЕ ПРЕМА СЕНЦИ КОЈУ БАЦАЈУ

КАЛИФ ОМАР I

ГОСПОДАР 100.000.000 МУХАМЕДАНАЦА ЗА ВРЕМЕ СВОЈЕ ДЕСЕТОГОДИШЊЕ ВЛАДАВИНЕ НИЈЕ УЗЕО НИ ПАРЕ ИЗ ЦАРСКЕ БЛАГАЈНЕ СЕБЕ И СВОЈУ ПОРОДИЦУ ИЗДРЖАВАО ЈЕ РАДЕЋИ КАО ШТАВЉАЧ КОЖА

ГЛАВЕ - ПУТОКАЗИ

ЧАНГ, ЈЕДАН КОРЕЈСКИ ИЗДАЈНИК, ТРАЖИО ЈЕ ПРЕ СМАКНУЋА ДА НА СВИМ ПУТОКАЗИМА У ЗЕМЉИ БУДЕ УБУДУЋЕ ИЗРЕЗБАРЕН ЊЕГОВ ЛИК - ОПОМЕНА СВИМА ДА НЕ КРЕНУ ПУТЕМ ИЗДАЈЕ!

ДИЊЕ - СИЈАМСКИ БЛИЗАНЦИ

ИЗРАСЛЕ НА ЈЕДНОМ ИМАЊУ СИРИЛА ВЕЈНА У КРАЧФИЛДУ (САД)

ИДОЛ

СА МАРКИШКИХ ОСТРВА (У ПАЦИФИКУ) ИЗРЕЗАН ОД БУТНЕ КОСТИ ЧОВЕКА

КОШУЉА за испите

Не варају на испитима само студенти и ђаци нашег века. Једна кинеска кошуља нарочито начињена за варање на испитима за положаје царских чиновника одржаваних за време династије Чинг (1644—1911) изложена је недавно у библиотеци Принстон универзитета у Америци.

Више од 520.000 кинеских знакова сложених у 720 цитата из Четири књиге Конфучија, покривају ову ко-

шуљу. Начињена од лаког сатена, ова „кошуља" ушивана је у поставу одела.

Пошто је варање на испитима било строго кажњавано а израда једне овакве „кошуље за испите" мора да је стајала много, сматра се да их је за читаво време династије Чинг било само неколико.

Припремање за испите за царске високе чиновнике трајало је дуго, тако да се често догађало да се истовремено на истом испиту појаве дед, отац и син.

Кандидати су полагали испите у запечаћеним одајама у којима су остајали три дана. Ономе који је имао средстава да набави „кошуљу за варање" и храбрости да је обуче, било је тада лако јер су готово сва питања била извађена из Конфучијевих дела. Ризик се исплаћивао јер је положени испит значио добар положај који је доносио велик приход.

Катмајски медвед

У Катмајском националном парку у југозападној Аљасци живи највећи месождер

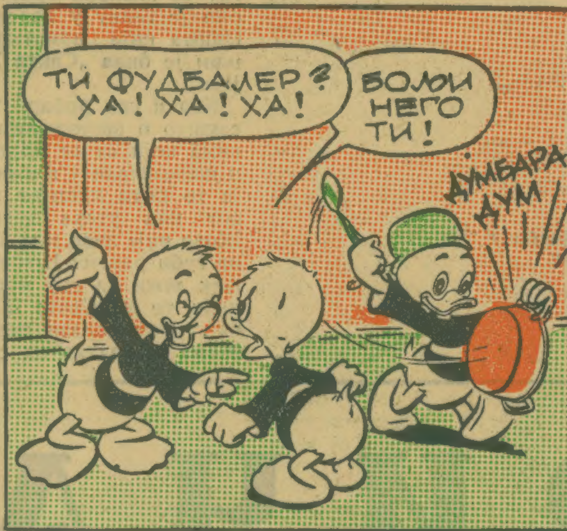

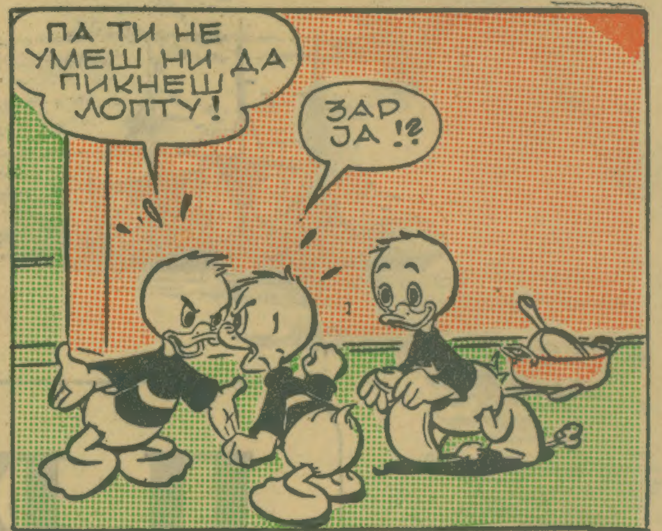
на свету: катмајски мрки медвед.

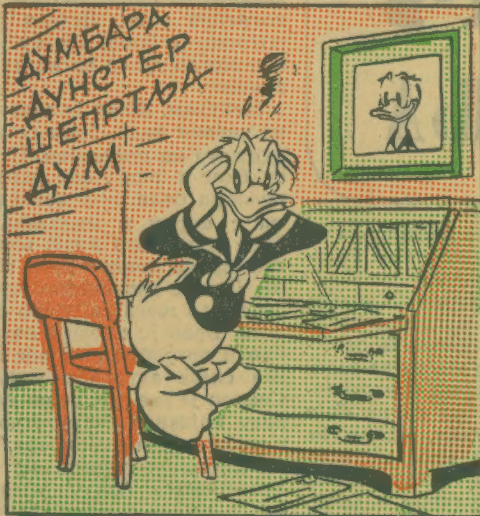
Упркос огромној снази и величини, катмајски медвед није агресиван па и кад му се приђе сасвим близу, није ни опасан. За време лета он се углавном храни пастрмкама које лови у брзим рекама. Мада је на сувом трапав и незграпан, веома је вешт и спретан риболовац.

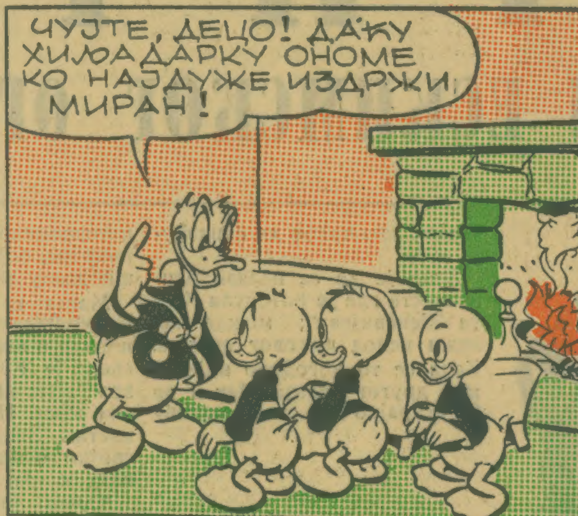
Катмајски медвед је чиста животиња и често се купа — у песку. За таква купања он употребљава „базене за чешање" које је један зоолог овако описао: „Као санитарну меру или да би се ослободио нечистоће и паразита, мрки медвед изабере згодно место у мекој пешчаној земљи и почиње да се врти у круг. За два до три минута створи се тако испод њега удубљење, прави мали базен. Неки од таквих базена имали су пречник од једног метра, а били су дубоки и по 60 сантиметара".

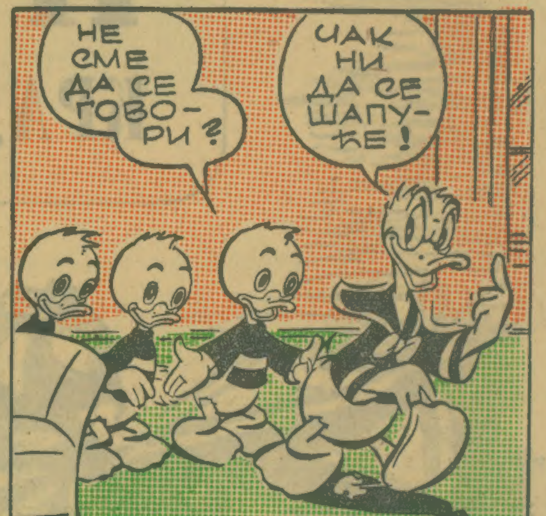

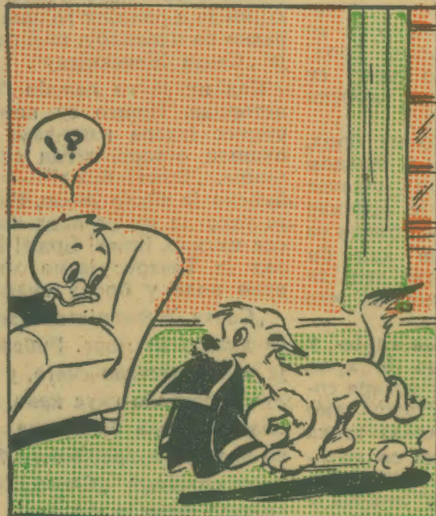

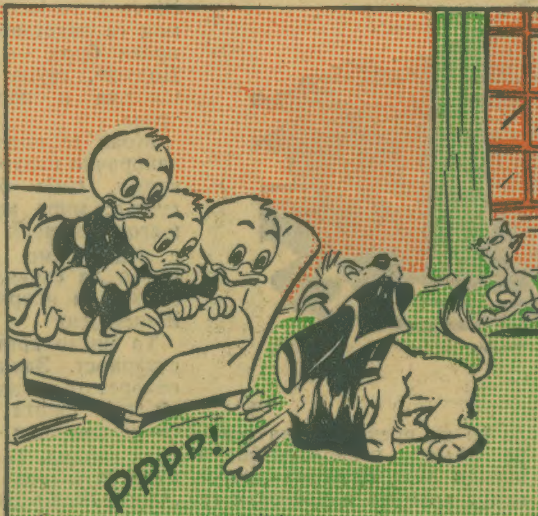

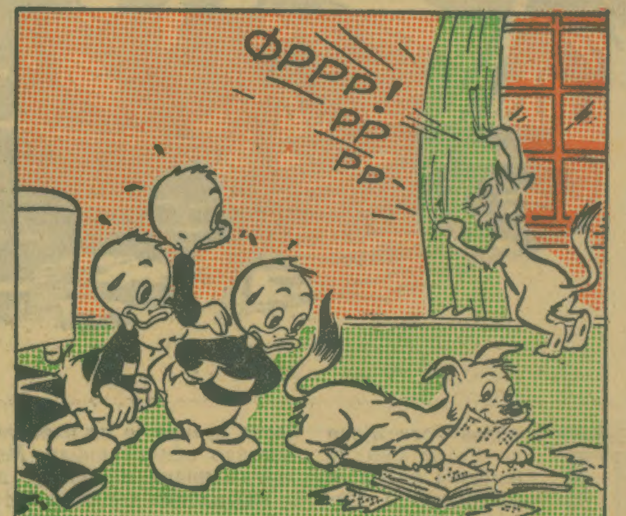

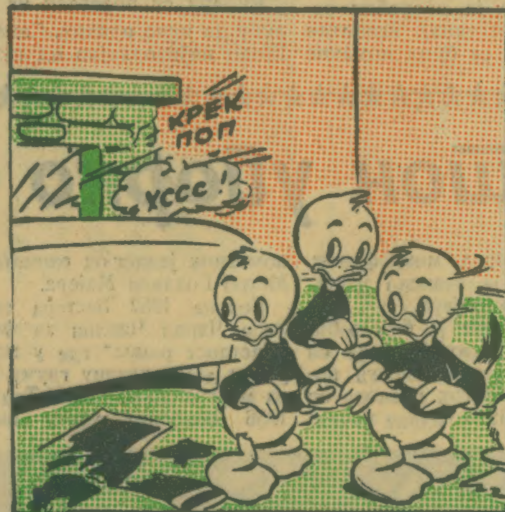

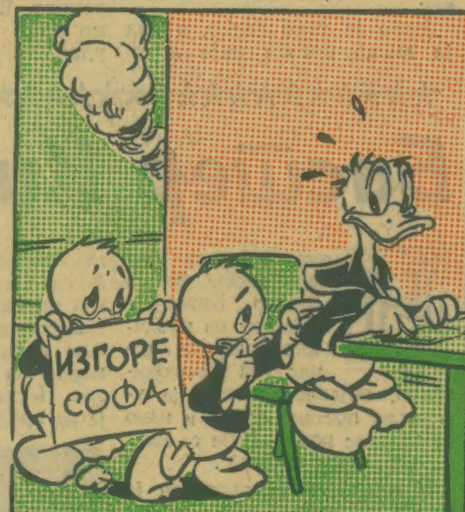

ПРИПИТОМЉЕНИ ПИТОН

Пре неколико година један домородац са острва Флорес ухватио је сасвим

малог, тек на свет дошлог питона. Индонежанин је почео да га припитомљава хранећи змију млеком и сочним воћем.

Питон је израстао у огромну змију. Али, без обзира на своју дужину од шест метара и завидну тежину од 140 килограма, он је остао домаћа животиња, мирна и питома. Поред тога, постао је вредан помоћник свога господара: верући се по дрвећу он је с грана обарао главом узреле плодове остављајући на њима оне који још нису дозрели.

НЕМА СЛОН НАЈДЕБЉУ КОЖУ

Погрдна изрека „дебелокожац као слон", која се среће код многих народа, није сасвим тачна. Мада је дебљина слонове коже прилична — може да достигне 1,8 сантиметар, — носорог у том погледу „туче" слона за два милиметра. Нилском коњу, међутим, могу да позавиде и слон и носорог јер је његова кожа дебела 2,5 сантиметра.

ДВАДЕСЕТ БАЧВИ МРАВА

Улето прошле године округ Кемпен, у Источној Немачкој, добио је неколико милиона нових „становника". Наиме, у Кемпен су из Илиха преселили 20 бачви риђих шумских мрава.

Пре неколико година у овом крају догодио се читав низ шумских пожара у коме су страдали мравињаци. Међутим, риђи мрави неопходно су потребни шумама: они „преоравају" земљу, уништавају гусенице и црве-дрвоточце и прерађују органске отпатке. Због тога је слу-

жба за заштиту шума одлучила да увезе ове добровољне санитарце. Пресељени мрави брзо су се свикли на нову средину и сместа су се дали на посао.

Како је коза постала пас

Један сељак је купио на пијаци јаре. Ставио га на леђа и понео својој кући. Док је још плаћао три варалице су га посматрале у намери да га опљачкају. Договоре се да га сачекају распоређени дуж пута којим он треба до прође.

Када је сељак срео првог, овај га љубазно упита:

— Кажи ми, побратиме, куда носиш тог пса?

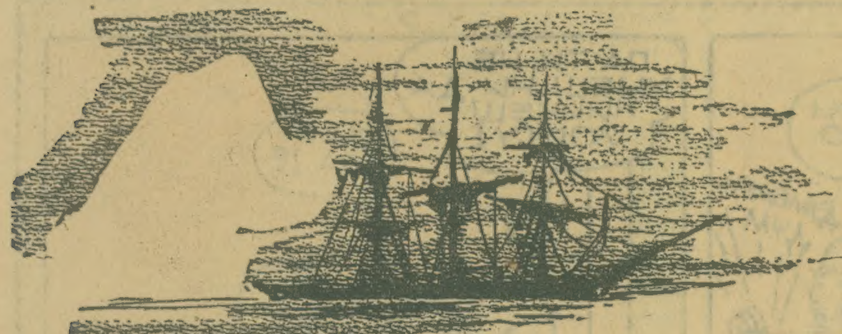
— Ти си луд, — одговори сељак, — зар не видиш да то није пас, већ јаре.

Нешто доцније сељак срете другог варалицу и овај му постави исто питање. Мало зачуђен сељак скиде с леђа јаре да провери. И спокојан продужи пут.

Али још мало даље срете и трећег који му рече исто. Већ поколебан сељак поче да размишља: „Није могућно да три човека не виде добро. Вероватно су ми подвалили и уместо јарета продали пса".

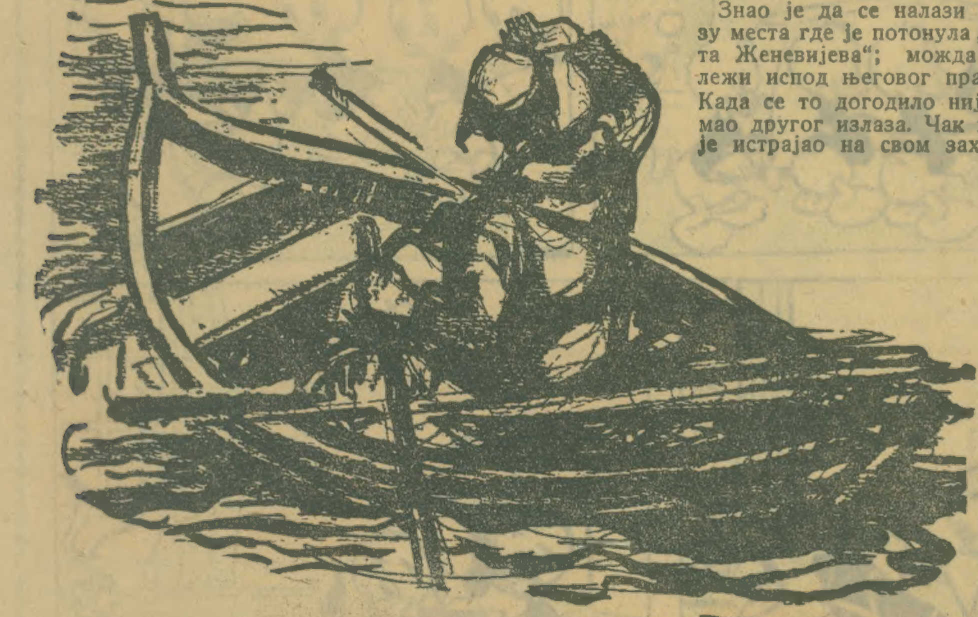
Озлојеђен баци јаре и сам продужи пут. А варалице ухватише, испекоше и поједоше јаре у сласт.

Никад не веруј лажовима!

ПРИЧА
КРАЈ ЕСКИМСКОГ ОГЊА

„Ловци из залива Мелвил" — тако се зове књига познатог данског поларног истраживача и писца Петера Фрајхена посвећена гренландским Ескимима. У тој књизи има много прича. Одмарајући се после заморне пловидбе или лова, Ескими и настрадали ловци на китове, које су Ескими спасли, причају једни другима необичне догађаје, сећају се случајева из свог или туђег живота. Таква је и прича португалског рибара Пабла. Прича је изаткана из две нити. Једна је сурова нит истине о тешком животу рибара; друга нит је машта. Горка истина скрива се под наивном позлатом легенде, под маштањем сиромаха о срећи, срећном случају и праведности.

Пабловбрат Жоао де Соузе био је најбољи рибар и најнаочитији момак у насељу. Са четрнаест година кренуо је на први риболов у водама око далеког Њуфаундленда. Отада сваке године одлази чим гране пролеће и враћа се тек с јесени. Сваке године повећавало се његово искуство и његова уштеђевина, а с њом и нада да ће једном постати капетан каквог рибарског једрењака и да ће добити вредну и лепу Рафаелу за жену.

И, заиста, једног пролећа, Жоао де Соуза кренуо је у воде Гренланда као капетан „Санта Женевијеве". Вратио се пре свих других с бродом крцатим рибама. И тада се оженио Рафаелом. Али, већ после неколико дана власници „Санта Женевијеве" чули су да је многим бродовима у северним водама понестало соли. Без довољно соли сав улов ће пропасти.

„Санта Женевијева" кренула је опет на пловидбу, с товаром који је био далеко тежи него што прописи дозвољавају. Напустила је луку ноћу да власти не виде како дубоко гази. Ветрови су били повољни и „Санта Женевијева" нашла је на отвореном мору два брода којима је со била најпотребнија. Капетани бродова риболоваца тражили су да се претовар изврши одмах иако су поморска правила говорила да се со сме претоваривати само у каквом фјорду или заштићеној луци.

Капетан Жоао де Соуза познавао је правила, али су наредбе власника увек изнад правила. Претоварање је тек почело кад је изненадни ветар покренуо један ледени брег у близини; овај се преврнуо, огроман талас запљуснуо је и преплавио „Санта Женевијеву" чији су сви капци на палуби били отворени и једрењак је, као камен, потонуо на дно. Четири рибара са „Санта Женевијеве" су се удавила, остали су се спасли.

Идуће године Жоао де Соуза кренуо је на пловидбу опет као обичан рибар. Мораће годинама да робује да би власницима потонулог једрењака платио отштету. И старост ће дочекати притиснут дугом. Било је већ позно лето кад је његов брод стигао у Девисов Мореуз. Простор испод палубе био је тек допола испуњен рибом. Ипак, сви су се надали да ће на драгоцени бакалар наићи крај обала Гренланда. Али, ускоро се спустила магла — највећи непријатељ рибара. Да не би залутали, рибари се са својим чамцима нису много удаљавали од брода. Читав дан и читаву ноћ кроз повесма магле одјекивали су меланхолични звуци њихових рогова за дозивање; брод им је одговарао писком сирене.

Најзад се сунце пробило кроз маглу и рибари су опет могли да се прихвате посла. Први пут за читаву последњу седмицу Жоао је имао срећу да још до поподнева напуни свој чамац и да по други пут крене у лов. На једно-две миље од брода приметио је ледени брег, а најкрупнији бакалар, као по правилу, налази се у близини плофећих ледених планина.

Одвојио се од других рибара и кренуо према леденом брегу. Веслао је и веслао, а кад је најзад подигао главу, на хоризонту, иза леденог брега, нешто се белело. Опет магла! У таквим случајевима треба се вратити на брод. Али Жоао није могао да се врати с ненапуњеним чамцем и наставио је да весла уверен да ће наћи пут назад. Најзад, имао је компас.

Пре но што је стигао до ледене грдосије мокар, непрозирни застор спустио се на море. Из далека су допирали слаби звуци рибарских рогова који су броду јављали свој повратак.

Жоао је бацио бову и почео да лови бакалар. Замишљен, извлачио је једну рибу за другом знајући да свака друга није његова, да припада власницима бродова. А од својих још треба да отплаћује дуг.

Знао је да се налази близу места где је потонула „Санта Женевијева"; можда чак лежи испод његовог прамца. Када се то догодило није имао другог излаза. Чак и да је истрајао на свом захтеву да со не прекрцава на отвореном мору, господари би га напали због губљења драгоценог времена и натерали га да из свог џепа плати губитак.

Дуго је тако седео, а кад је дигао поглед није поверовао својим очима: кроз маглу се назирао брод. Загњурио је главу у ледену воду. Ништа није помогло. Пред њим је била „Санта Женевијева".

Као и сви рибари и он је слушао о аветињским бродовима који су се појављавали и ишчезавали у магли. Могло је то бити кушање нечастивог или утеха свевишњег; Жоао није знао шта је то. Да не губи разум? Његов једрењак лежи на дну мора ... А ипак, то је „Санта Женевијева". Она долази све ближе. Жоао је дрхтао од страха и истовремено се плашио да се покрене, бојао се да не уплаши драгу приказу.

Магла се лагано дизала Палуба брода налазила се упоредо с површином мора. Ускоро је Жоао могао да разазна украс на крми и капетански мост. Не, он се не боји авети. Завеслаће, проћи ће својим чамцем кроз ту приказу и она ће тада нестати.

Чамац је ударио о брод. Дрво је треснуло о дрво — Жоао је то јасно чуо — и чамац се зауставио. Био је то прави брод — његов брод! Додуше, свуда по њему су шкољке и полипи, морска трава.

Жоао је прешао на брод, закорачио палубом заливеном водом. Није било никакве сумње: море му је вратило његов једрењак подигавши га с дна. Само још кад би могао да сачува тај дар, да одржи на површини „Санта Женевијеву".

Та мисао вратила га је у стварност. Завирио је кроз отворе: од великог товара соли није ништа остало; само се на дну још видела танка бела скрама. Тешка со потопила је његов древни брод. „Санта Женевијева" лежала је на дну док се сва со није отопила. Био је потребан само мали потстицај, незнатан удар, па да се брод помакне с места. Жоао је покушао да се сети да ли су бурад за воду била празна у тренутку несреће: несумњиво, у некима од њих налазио се ваздух који је и учинио да се „Санта Женевијева" подигне с дна. Усто је, у повољном тренутку, наишао ледени брег и, закачивши брод, дао му онај потребни удар. Ледени брег потопио је брод, али му је он и помогао да се дигне на површину.

Међутим, Жоао је знао: ако не избаци воду, брод се неће одржати на површини. Пумпе су биле у реду, али округли прозори били су у истој равни с морем и маколико он брзо избацивао воду, она би продирала поново кроз отворе. Док је грозничаво размишљао до њега је допро звук рога. Брзо је прешао на свој чамац дограбио свој рог и из све снаге затрубио у њега. Свирао је све док се из магле нису појавила четири чамца његових другова-рибара.

Угледавши човека на полупотонулом броду, уплашили су се. Али, један од њих, његов стари друг Таварес с којим је и ранијих година одлазио на пловидбу, препознао је „Санта Женевијеву".

Сад их је на палуби било петорица. Пошто су помоћу старих једара како-тако запушили отворе, легли су на пумпе. „Брже! брже!" — узбуђено је викао Жоао. Радио је тако да му се пред очима све мутило. Брже! Брже! Најзад је Таварес јавио да се ниво воде у броду смањује.

„Санта Женевијева" лагано се дизала из мора. Рибарима је већ понестало снаге, у грлу су осећали укус крви, али палуба је већ била сува. Ниво воде у унутрашњости брода се спуштао. „Санта Женевијева" била је спасена!

Рибари су полегали на палубу да мало одахну. Само се Жоао није одвајао од пумпе — за њега је била важна свака капљица коју би избацио из утробе свог брода.

Наједном је један од његових другова скочио и дао му знак да престане. Кроз неколико секунди зачули су потмулу сирену парорбода. Затим се, можда минут касније, сирена поново огласила. А онда још једном — сваки пут све гласније. Није било сумње: приближава им се неки пароброд. Рибари су дохватили своје рогове: дували су у њих све док их с парорбода нису чули.

Био је то португалски патролни брод. За тили час пребацили су с њега у још допола пуну утробу „Санта Женевијеве" дугачко црево и уместо људских мишица воду је сад избацивала парна машина. „Санта Женевијева" брзо се издизала из мора. Труп јој је био неоштећен и брод се добро држао на води.

— Тиме се овај догађај завршава, — рекао је Пабло. — Жоао се вратио кући и Рафаели и поново је постао јунак села. О њему су чак писали лисабонски листови.

☆

Док смо слушали Пабловy причу, ватра се угасила. Никоме се није дало да је поново распаљује. Мој друг Семундсен стао је да запиткује Пабла о том невероватном случају: хтео је да дозна да ли се баш ово могло тако догодити како нам је испричао. Португалац је тврдио да су Рафаелине молитве изазвале чудо и било му је сасвим свеједно да ли ми у то верујемо или не.

Покушао сам да Пабловy причу преведем Ескимима и мени се чини да су они били једини који ни у шта нису сумњали. Зар су они мало слушали о чудима које је извршио велики дух, онај што живи на дну мора и помаже онима који су то заслужили...

Бастер Китон упорно се нада...

Некад познати глумац немог филма Бастер Китон и уметник из музичких дворана, данас већ 65-огодишњак, објашњава како је успео да постане чувен и како су настале речи: „Није се имало због чега смејати".

У преко 50 филмова он је играо најразличитије улоге: каубоја, шерифа, банкара, свештеника, капетана, кловна, љубавника. Али увек и једино човека који се никад не смеје. Чак ни приликом снимања на његовом озбиљном лицу није се могао назрети осмех.

Зашто се Бастер Китон није никад смејао? Разлог је један повољни уговор са Марком Сенетом 1915 године, у коме се налазила клаузула: „осмех искључен". Тако је он усталио свој добро познати изглед равнодушног и хладнокрвног човека а његова глума добила комичан карактер. Отада, преко 20 година, он игра комичне улоге поред већ познатих глумаца Чарла Чаплина, Харолда Лојда и браће Фербанкс.

Некад...

Људи су били жељни забаве и филм им је њу обезбедио. Позив глумца у то време био је врло уносан посао, али новац лако зарађен, брзо се трошио. Први звучни филм био је права несрећа за многе дотада прослављене глумце. Неки нису имали звучан глас, а други опет нису умели да га изнесу пред микрофоном. А од тога је зависио наставак многих каријера.

Бастеров глас је био озбиљан и промукао. Зато је он морао да потражи други позив. После многих послова он је на крају 1940 године постао помоћник једног од снимателља Метро Голдвин Мајера.

Године 1952 Бастера ангажује Чарли Чаплин за филм „Светлост рампе" где у малој улози даје одличну глуму као из млађих дана. Мајкл Тод му 1956 поверава улогу шефа станице у филму „Пут око света за 80 дана", а после три године добија позив да игра укротитеља звери у филму „Авантуре Хаклбери Фина".

Сада живи у близини Лос Анђелоса са својом женом. Бави се повртарством — надгледа купус и салату, а понекад добија и по неку улогу.

Да ли ће успети поново да заблиста на екрану тешко је рећи, али он се томе упорно нада.

МАЛИ ДЕЧАК ХУК ЈЕ ЈЕДНА ОД НАЈИЗРАЗИТИЈИХ ЛИЧНОСТИ У ДЕЛИМА МАРКА ТВЕНА. ПРИЛИКОМ БЕКСТВА ХУК (ЕД ХОЦЕС) СРЕО ЈЕ УКРОТИТЕЉА ЗВЕРИ (БАСТЕР КИТОН). ОВО ЈЕ ЈЕДНА ОД НАЈУЗБУДЉИВИЈИХ СЦЕНА ИЗ ФИЛМА „ХАКЛБЕРИ ФИН"

774 БРОДА ВАН СТРОЈА

У пристаништима читавог света стоје укотвљена 774 теретна брода са укупном тонажом од 5,6 милиона тона. Услед смањења транспортних услуга ови бродови, усидрени, чекају боље дане. Према извештајима једне званичне агенције то претставља 5 процената читаве светске тонаже.

Највећи број укотвљених бродова су танкери — њих 308 са тонажом 3,16 милиона тона. Али и поред тога и даље се граде велики танкери за превоз нафте. Познати бродовласник Аристотелес Оназис гради један од 80.000 бруто регистарских тона.

ЛАБУД — оличење лепог

Ханс Кристијан Андерсен мора да је много волео лабудове, јер се та дивна птица појављује у његовим бајкама. То су час браћа претворена у лабудове, час ружно паче које је постало лабуд.

То није нимало чудно, јер кад год видимо како те птице са својим грациозним вратовима и као снег белим перјем, тихо клизе по глаткој површини језера намеће нам се утисак нечега нестварног — са мало фантазије дочаравамо виле и бајке. Лабуд је зато постао оличење лепог.

Уствари, лабудови су сматрани краљевским птицама, јер су некад, у Енглеској сви припадали круни, другим речима краљу. Када би се неко усудио да украде лабуда осуђиван је да плати велику новчану казну или је чак затваран.

Веома се ретко може видети гнездо лабуда, јер га мајка брижљиво крије. Она га гради од водених биљака и трава које расту око воде.

Мајка-лабуд спремна је увек да пожртвовано и жустро одбрани своје птиче од непријатеља. Природа је наоружала лабудове веома чврстим костима у јаким крилима чији удар отера лако насртљивце.

Лабудова јаја су велика и сивкастозелена тако да их је тешко разликовати од околине, па се зато не могу да открију ни она ни гнездо све док се млади не излегу.

Младунче лабуда је једно од најлепших бића у животињском свету, лепо је како се само замислити може. Уствари, то је умањена прилика мајке. Родитељи упочетку носе своје мале на леђима и „возају“ их по језеру. Понекад, у кругу породице, читава група лабудова шета своје мале на леђима.

Неке врсте лабудова сматрају немим, јер такорећи не дају гласа од себе. Али обични лабудови пуштају веома различите крике као да међу собом разговарају. Кад наиђу врели дани, у хладовини неке крошње која се наднела над воду они се одмарају и уживају; тада може да се уочи и њихов вођа, јер један лабуд обично даје „инструкције“ осталима, исто као и кад наиђе нека опасност.

Предводник тада први ступа у акцију, криком обавештава остале да се склоне и лабудови послушно и брзо одлазе од обале према средини језера. Али има лабудова који су толико припитомљени да и сами прилазе обали када виде човека, и примају и чак траже храну.

У Америци се лабуд највећим делом сматра као птица лета, међутим у Европи није тако. У Лондону, на језеру у парку Сент Џемс лабудови проводе све време напољу. То је случај и на многим другим језерима у Европи. Толико су чак навикли на средину у којој живе да им ништа не смета бука саобраћаја и мноштво света који се окупља да их гледа — они чак и воле друштво. Зиму такође воле, јер их онда свет храни, а нарочито деца. Исти је случај и са лабудовима на Циришком Језеру, који веома халапљиво узимају храну из руку посетилаца.

Можда најзанимљивији и готово дресирани лабудови, живели су у каналу испуњеном водом, који је окруживао један стари замак у Велсу, у Енглеској. Крај моста преко кога се улазило у замак висило је једно уже којим се звонило да би се дозвала послуга да отвори капије. Кћи једног од власника је некад научила лабудове да повуку то уже и одонда кад год су гладни они то чине, после чега им се баца храна са прозора који гледа на канал.

БУКА

Научници који се баве проучавањем живота у морским дубинама кажу да то ни издалека није такозвани „свет тишине“. Рибе и друге животиње производе звукове — веома чудне — који се могу открити само помоћу хидрофона. Риба која се зове крештало (croaker) производи „ларму“ сличну пнеуматичној бушилици. Неки ракови својим „клештима“ стварају шум налик на цврчање масти када се нешто пржи.

И ТО ЈЕ РЕКЛАМА

Познато је да је реклама у трговини моћно средство за придобијање муштерија и да је има разних облика. Ова боца коју видите на слици свакако је редак примерак рекламе којим се служи један фотограф у Врњачкој Бањи. Он је ову боцу направио од дрвета. Висока је два метра, а поставио ју је пред своју радњу. Пре десетак година пренео ју је из Рогашке Слатине. Раније су се младићи и девојке радо фотографисали улазећи у ову боцу и гледајући у фотографски апарат кроз отвор, али сада боца служи само као реклама.

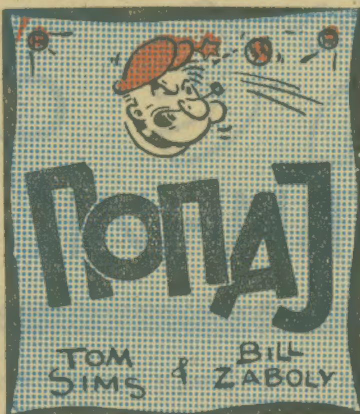
КУШАЧИ ВОДЕ

Познато је да у Француској, као главном извознику вина, постоје кушачи. Али, мање се зна да Париз има своје кушаче воде, која се испитује такорећи и дању и ноћу. На смену то ради једна група стручњака, јер ако би они сваког дана пробали воду чуло укуса би им убрзо постало „неупотребљиво“. Једном годишње они се подвргавају свестраној контроли, а њихово чуло укуса проверава се у одређеним временским размацима преко целе године. Нијedan од њих није пушач а довољна им је сасвим мала количина воде да би одредили да ли је она беспрекорна.

РЕАЛИЗАМ

У великом казненом заводу у држави Масачусетс, кажњеници су припремили позоришни комад из свог живота. Од управника завода затражили су да се у кажњеничкој кројачкој радионици израде нарочити костими за кажњенике-глумце, а кад су их запитали зашто не играју у својим свакодневним оделима, они су одговорили:

— Са позорнице они неће деловати веродостојно на гледаоце.

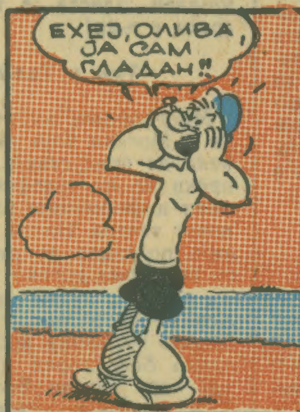

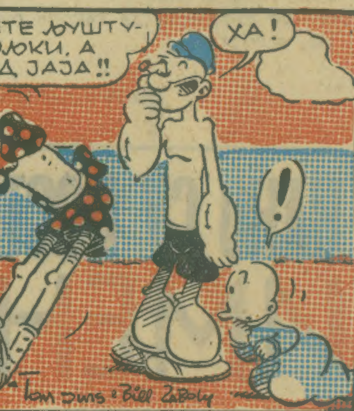

МАКС И АЛЕКС ФИШЕР:

Опклада

Пролазио сам јуче изјутра Италијанским булеваром. На углу једне улице приметих свога старог пријатеља Мишуа, угледног јавног бележника из Конпијења.

— Како си, Дишу? — узвикнух. — Дошао си данас у Париз?

— Да, пријатељу, данас.

Почесмо разговор о старим успоменама.

Приметих велики пакет који је Дишу носио и који му је, како изгледа, задавао муке.

— Какве су то ствари у пакету, драги мој Дишу? — упитао сам.

— Шта је у пакету? Две ствари — одговорио ми је он. — Две ствари које сам купио код пушкара: једна кутија с пиштољима за двобој и ловачки карабин.

И сасвим природним гласом он ми објасни:

— Да, драги пријатељу, пиштољи за двобој. Треба неизоставно сутра ујутру да се тучем с неким Жилом Кареом који ме је грубо увредио јуче у „Трговачкој касини". Погрешио сам само што се нисам вежбао у стрељању, што нисам ловац. Купио сам успут и ловачки карабин и већ сутра после подне, одмах после двобоја, почећу да се вежбам. Ако ми се други пут нешто слично догоди да бар будем спремнији.

Не знам да ли познајете дебелога Дишуа. Ако га не познајете, рећи ћу вам само да је то најневештији човек који је икада постојао на лицу земље.

Када сам чуо о његовој намери, нисам могао да се не насмејем.

— Шта кажеш, пријатељу, па то је нечувена ствар! Ти, Дишу, да изиђеш на двобој. Ти да будеш ловац! Ха-ха-ха! Ево, кладим се у пет наполеона, да ће твој Жил Каре бити здрав и читав сутра увече баш као што је и данас, и да ниједног зеца нећеш у шуми погодити.

Дишу ме је гледао презриво као да је хтео рећи: „Ах, кад би знао како изгледаш глуп, јадни пријаељу, када би само знао!"

— Кладиш се? — упитао је љутитим гласом. — Па добро, кад хоћеш, кладимо се. Дајем пет наполеона.

То у самој ствари и није била опклада Ништа нисам стављао на коцку. Пружио сам руку и стегао његову шаку:

— У реду.

Али, чак и када човек мисли да ће сигурно добити, боље је да се не клади. По свему је изгледало, зар не, да ће ми те вечери Дишу бити дужан пет наполеона. Па ипак, упркос томе ја му сада дугујем толико.

Јер данас сам од тога неспретњаковића, од те шепртље добио два телеграма.

Први је стигао пре подне око 11 часова и у њему је стајало:

„Двобој завршен. Нисам успео да раним Кареа. Ипак си изгубио половину опкладе. Пред одлазак из шуме четири сведока открила на линији мога циљања убијеног зеца кога сам погодио. Дишу".

Пре неколико минута баш када сам хтео да седнем за сто да вечерам примио сам и други телеграм:

„Стигао овог часа из лова. Нисам уловио зеца. Радујем се ипак што могу јавити да си изгубио и другу половину опкладе. Око пет часова испалио сам последњи метак и чуо да неко виче. Нашао сам једног човека. То је био Каре који је такође ловио у овој шуми. Противно ономе у шта си се кладио, Жил Каре није здрав и читав вечерас као јуче. Дишу".

СЛИКЕ СА МЕЧА БОТВИНИК — ТАЉ

Млади шаховски велемајстор из Риге Михаил Таљ ушао је у историју шаха као досада најмлађи првак света. Колико ће он допринети шаховској игри коју сматра уметношћу, рано је говорити. Међутим, он се већ врло брзо прославио својим специфичним начином играња Још довољно неиспитан, непроучен, тај његов стил шахисти су назвали просто „таљевски".

Тешко је играти с њим

Неоспорно је да је у шаху последњих година дошло у извесној мери до прогреса баш захваљујући појави овог талентованог играча на турнирима. У коликој мери он уноси нешто ново у шаховску игру и како је тешко играти са њим може да послужи као илустрација један од многобројних примера са недавно завршеног меча у Москви између њега и дугогодишњег првака Михаила Ботвиника.

Остали совјетски велемајстори познати широм света пратили су пажљиво ток сваке партије на мечу. Обично би се окупили за шаховском плочом у Бироу за штампу и анализирали партију која се игра. Дешавало се често да на основу позиције прогнозирају исход. Иако објективни и уздржљиви у изјавама ипак често нису погађали резултат. Чешће се чуло: „Данас ће млади морати да се преда" — и као неким чудом обично није бивало тако — „млади" се извлачно. Једног дана су велемајстори доказивали један другом какве све слабости постоје у позицији Михаила Таља и да Ботвиник има велике шансе за победу. Партија се доста брзо завршила — али нерешено.

— Видите, људи моји, — рекао је на то велемајстор Толуш окупљеним колегама: Флору, Петросјану, Котову — нас пет велемајстора анализирамо ову партију и трудимо се да предвидимо Таљеве потезе и не погодисмо ниједан. Заиста је тешко играти с њим!

Таљ о Таљу

Многобројни љубитељи шаха у Москви који нису успевали да присуствују мечу непрекидно су телефоном тражили информације из Пушкиновог театра. Ни то им често није полазило за руком, јер су телефони готово увек били заузети. Један од нестрпљивих потражио је везу са бројем телефона који се налазио баш поред позорнице где су седели Ботвиник и Таљ, али није служио у обавештајне сврхе. Таљ који није био на потезу нашао се баш у том тренутку поред телефона и подигао слушалицу.

— Како је тамо? — запитао га је глас с друге стране жице.

— Таљу је лоше, — одговорио је.

— Шта, Таљ има слабију позицију?

— Да.

— Да ли сте ви добро погледали и да ли баш разумете позицију — упорно и незадовољно је инсистирао глас.

— Погледао сам добро и способан сам да оценим позицију мада не баш најбоље.

— А ко то говори?

— Таљ!

Само да Миша није мој син

Шаховска публика поделила је своје симпатије између Ботвиника и Таља. Који од њих има више поклоника нико није ни покушавао да сазна или израчуна. Ипак често је прављена подела и вршене класификације навијача. Могло би се очекивати да Москва листом навија за свог грађанина Михаила Ботвиника, а родни град Михаила Таља, главни град Летоније Рига — за свог. Међутим није било тако. И један и други уживали су велике симпатије свуда. Територијална подела није била тако карактеристична као подела генерација. Омладина и млађи свет уопште који први прихвата све што је ново и оригинално диве се брзом успеху младог велемајстора и поносе се што он са успехом може да се такмичи са искусним, прекаљеним шахистом и што превазилази досадашња достигнућа у шаху. Они су из свих крајева слали писма Таљу са свакојаким саветима: која отварања треба да игра, како да сачува свој добар резултат, како да се припрема за партије, какав спортски режим да примењује, и тако даље и тако даље.

Свет у годинама, пак, нарочито Ботвиникови вршњаци, нису изневерили дугогодишњег првака чији су развој и огроман успех у шаху пратили неколико деценија. Веровали су у њега, желели му победу и надали се до последњег тренутка.

Таљева мајка која је пред крај меча дошла у Москву, баш је била присутна једном таквом разговору.

— Око мене у ложи били су углавном Ботвиникови навијачи. Ја се нимало не чудим тој појави нити ми то смета. То је старији свет. И ја бих као пензионерка навијала свакако за Ботвиника, само да Миша није мој син, — казала је она искрено.

ОД МИЛИЈАРДЕ?

Према шведским статистикама од милијарду близанаца само један пар доживи сто година, па стога није много већа ни могућност да дочекају 99 година.

Ту ретку срећу имали су браћа Мартин и Рудолф Андерсон из Блекинга који су ових дана потпуно телесно и умно здрави прославили 99 година живота убеђени да ће идућег пролећа дочекати стоти рођендан. Мартин придржава себи право старијег, мада разлика у времену рођења износи свега 1 сат. Никад нису били болесни нити знају за болницу, а не сећају се ни да су се када разилазили у мишљењу. Обојица су сељаци као што им је и отац био. Један њихов брат умро је у 96 години, а један осамдесетогодишњи нећак живи у Америци. Родитељи су им умрли прилично „млади": мајка у 86, а отац у 84 години. До пре три године оба брата су се возила бициклом, а сада их нервирају многи аутомобили.

„Трупа генија"

Жан Кокто у оделу академика Француске академије са мачем и тророгим шеширом, присуствовао је једном званичном банкету. Сусед за столом му је био неки амерички генерал који је зачуђено загледао непознату униформу и најзад га војнички отсечно упитао:

— Панцерна трупа?

Кокто се потрудио да такође буде кратак и отсечан:

— Не, генија!

ДЕБЉИНА ЛЕДА НА АНТАРТИКУ

У току Међународне геофизичке године ледени континент на Антарктику, Антарктиду, проучавале су научне експедиције неколико земаља. Амерички научници су у Западној Антарктиди, између Росовог и Веделовог Мора установили на једном месту највећу дебљину леда — 4.270 м. Совјетска експедиција је у правцу „пола релативне неприступачности" на 505 км од базе „Мирниј" измерила дебљину леда 4.060 м. У базама „Васток I" и „Комсомолскаја" дебљина леда је 2.900 и 3.360 м. док на самом Јужном полу она износи 2.530 м. Из свих сабраних података установљено је да просечна дебљина леденог покривача износи око 2.500 м, док се досад сматрало да је она око 1.870 м.

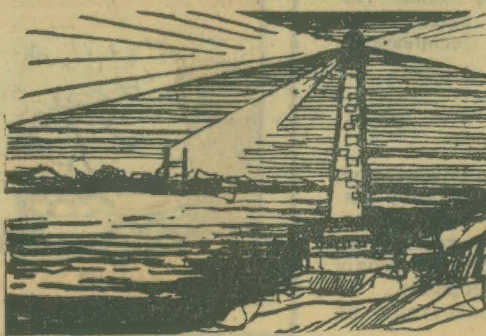
БОЉЕ...

Арнолд Хојер из места Тенелое у Баварској познат је и ван своје земље као градитељ гитара за које сам израђује нацрте. Пронашао је да се на овом инструменту постижу лепши звуци ако се он сагради на принципу оргуља од јаворовог или боровог дрвета. Јасни, звучни тонови гитаре са „лулама" долазе особито до изражаја у соло свирању. Према његовој сугестији израђују се већ нове које стају 40 отсто више него досадашње првокласне гитаре.

КАКО СУ ПОСТАЛА ИМЕНА

РУКАВ

Северно Море је на југу спојено са Атлантским Океаном мореузом ЛА МАНШ чија је ширина од 95 до 180 км а дубина од 35 до 172 м. Плима достиже и по 15 м висине. Честе магле и непогоде чине да је пловидба по Ла Маншу веома опасна и поред добре светлосне сигнализације и обележавања олупина. Обилује рибом. Французи овај мореуз зову Ла Манш — рукав, а Немци Дер Канал — канал. Према томе неправилно је рећи Канал Ламанш, како се често чује, већ само Ла Манш (француски назив) или Канал (немачки).

ПЛАВО ЈЕЗЕРО

Између планина Кунлина и Наншана, у североисточном делу Тибета, лежи на преко 3.200 м надморске висине слано језеро КУКУНОР. Површина му је 4,2 хиљаде $км^2$ што је 12 пута више од нашег Охридског. Има много притока и пет острва. Богато је рибом. Назив језера је монголски а у преводу на наш језик значи „Плаво језеро".

ГОРКА ВОДА

Бурма има мало језера. Највеће Индоџи, са површином од 207 кв. км. постало је сур-

ЗА ДОМАЋИНА ИЛИ НАЈМИЛИЈЕГ ГОСТА

На слици се види старинска столица звана столовач која се и сад може наћи у домовима неких наших крајева. На ту столицу могао је да седне само домаћин или најмилији гост да би се и на тај начин изразило велико осећање гостопримства које се чува код нашег народа. Столовач се обично прави од буковине, а неки примерци су и у резбарији. Столовач у коме седи овај човек налази се у селу Петници код Иванграда.

Овом приликом осврнућемо се у неколико редака и на гостопримство, које је једна лепа особина нашег народа. О њему су писали странци који су у току векова посећивали нашу земљу, а такође и наши људи. Оно је у исто време и једна од наших најлепших традиција. Ево, на пример, шта о томе пише чешки научник Зигфрид Капер који је 1850 године посетио Београд:

„У овој земљи обичај гостопримства држи се за свето... Госта почастити то је најсветија дужност код Срба... и најсиромашнији Србин труди се да свога госта што лепше почасти... Ако Србин нема ништа, он ће госту понудити бар лулу дувана, чашу вина, млека, кафе, мало воћа или нешто друго што би се нашло...“

А ево неких старих правила гостопримства, које су забележили наши писци:

„У свакој кући треба да има хлеба и воде за путника намерника. Путнику је допуштено да бере воће крај пута да њиме угаси жеђ... Ако путник намерник дође увече по киши, жена га изује, да му бољу вечеру и бољу постељу. Ујутру се не буди и спава докле хоће.“

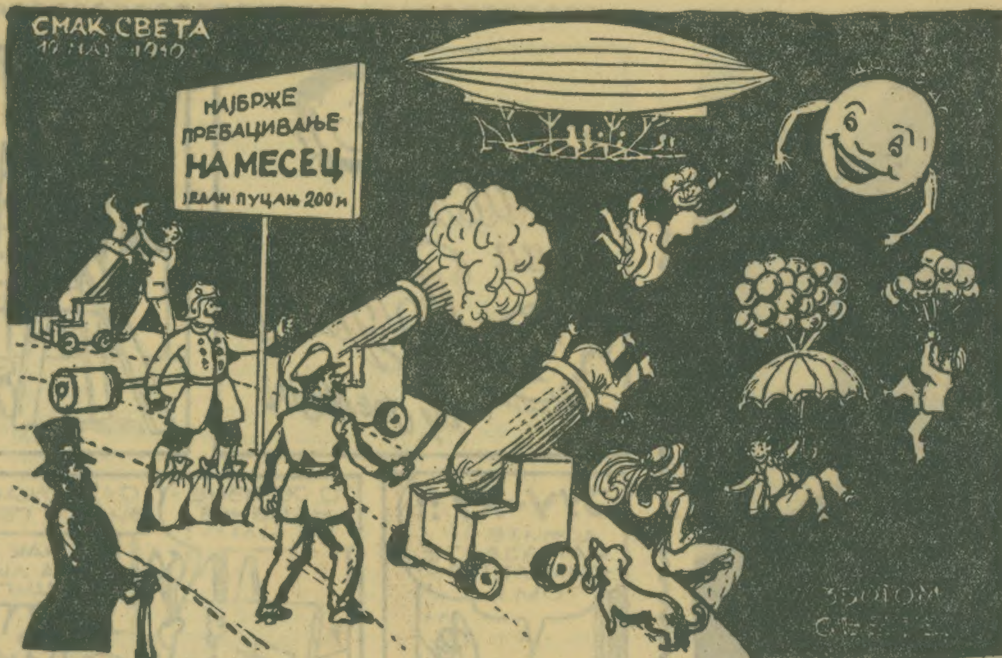

У ЧАМЧИЋУ
преко Атлантика

Немачки поморски капетан и метеоролог др Ремер препловио је 1929 године преко Атлантика — из Португалије на острво Хаити — потпуно сам у кајаку краћем од 6 метара. То је уједно и најмањи брод који је прешао Атлантски Океан. За све време путовања које је трајало три месеца, Ремер је срео на пучини један једини брод — и то југословенски пароброд „Епидауро“. Наши поморци су поверовали да је у питању бродоломник. Али он је на „Епидауру“ провео само један сат, снабдео се свежом водом и намирницама и наставио пут.

Настрадао је у тајфуну када је својим чамчићем пловио са Хаитија за Њујорк. Његов дневник нађен на Хаитију садржи драгоцене податке о временским приликама на путу који је прешао.

Још већи подвиг направио је Дубровчанин Никола Приморац (1840—1899). На свом броду „Сити оф Рагуза“ („Град Дубровник“) који је био дуг 6 м, широк 1,83 м висок 0,85 м. два пута препловио је Атлантик 1870 године. Са Приморцем је био још један његов пријатељ и његов пас. Од Ливерпула до Њујорка стигли су за 78 дана. Приморчеву победу над Атлантиком поздравили су сви бродови у њујоршкој луци истицањем застава. После 20 дана боравка у Њујорку, он се сам у свом чамцу вратио у Ливерпул. Овог пута на Атлантику је провео 37 дана, зато што је користио Голфску струју а биле су и много повољније метеоролошке прилике него приликом одласка.

ПОМОЋУ ТОПОВА НА МЕСЕЦ! ТАКО ЈЕ ЈЕДАН ДУХОВИТИ ЦРТАЧ ИЗ 1910 ГОДИНЕ ИСМЕЈАО ПАНИЧАН СТРАХ ОНИХ КОЈИ СУ ВЕРОВАЛИ ДА ЋЕ ХАЛЕЈЕВА КОМЕТА ПРОУЗРОКОВАТИ СМАК СВЕТА. НА ПОЛЕЂИНИ ОВЕ ПОШТАНСКЕ КАРТЕ СТАЈАЛА ЈЕ ПРИМЕДБА: ЗВАНИЧНА КАРТА — УСПОМЕНА НА СМАК СВЕТА 19 МАЈА 1910 ГОДИНЕ

„СМАК СВЕТА“ ПРЕ 50 ГОДИНА

У ноћи уочи 19 маја 1910, тачно пре пола века, многи људи нису отишли на починак. Наступиће смак света, — говорили су једни, док су други очекивали да виде бар рој звезда падалица или нешто слично. Јер, те ноћи између 3,22 и4,20 часова Земља је морала да проће кроз један крајичак репа Халејеве комете која се „враћа“ сваких 76 година. О овом догађају месецима се причало унапред уз разна тумачења, објашњења и нагађања.

Понеки су се уочи „страшног догађаја“ са сузама опраштали од пријатеља, распродавали су имања и под дејством алкохола очекивали крај. Број самоубистава тих дана био је већи него у претходних 50 година. Неки су одлазили познатим астрономима да код њих потраже савет и утеху. У Немачкој су они најсталоженији пажљиво прочитавали књижицу Вилхелма Белша „Комета и крај света“ у којој се говорило да се „нашој доброј старој планети ништа зло неће догодити“. На крају предговора Белше је тврдио да ће његова књижица „и после смака света моћи с коришћу да се чита“.

Ипак помисао да ће Земља са свим својим становницима проћи кроз реп једне комете изазвала је чудно осећање код људи. Глава комете није могла ништа да нашкоди Земљи јер је остала од ње удаљена 24 милиона километара. Али, реп је био дужи од тих 24 милиона километара. А из чега се он састоји? Да нису то отровни гасови? Да неће они окужити нашу атмосферу? Можда тај реп нешто „значи“, нешто претсказује? Рат, глад, поплаве, земљотресе? Питањима није било краја.

„Стара добра Земља“ прошла је те ноћи кроз реп Халејеве комете и ништа јој се није догодило. Као успомена на узбудљиву ноћ остала је још до данас сачувана поштанска карта, једна од многих какве су се појавиле пре 19 маја 1910. Цртач који је на њој препоручивао као једини сигуран спас пресељење на Месец, није ни слутио да је у тај својој шали на известан начин предвидео развитак астронаутике за следећих 50 година. Додуше, данас се на Месец не „пуца“ из топова нити ће топови послужити за пресељавање људи на Месец, али се на земљин сателит шаљу ракете. И када се Халејева комета, 1986 године, буде опет вратила да још једном обиђе око Сунца, можда ће Месец већ били освојен.

НЕОЧЕКИВАНА НАСЛЕЂА

Сваке године умре бар двеста Американаца који оставе имовину од око 10 милиона долара, али не и наследника. Према њујоршком адвокату, стручњаку за оставинске ствари Саму Вернеру, судбина ових богатстава је врло често необична.

Од ових 200 имућних Американаца 130 су обично жене. а сваки пети не оставља за собом тестамент. Занимљиво је међутим да у државну благајну ипак ретко доспева овај новац. Најчешће се ипак нађе неко, макар и „кумине куме пасторче“, неки удаљени рођак или незаконити унук, који захваљујући добрим везама добије наследство коме се никад није надао. Али пошто је у питању врло удаљена родбинска веза, државни порез на наслеђе износи 60 до 80 отсто његове вредности.

Лица без законитих наследника, ако оставе тестаменте завештавају своју имовину претежно онима који су се о њима бринули и неговали их последњих година живота, на учним и добротворним организацијама, болницама, старачким домовима и друштвима за заштиту животиња. Занимљиво је да све чешће имућни тестатори своју имовину остављају истакнутим политичарима и јавним радницима који за њих никад нису ни чули. Неколико америчких претставника, многи глумци и истакнути спортисти неочекивано су наследили куће, газдинства и новац од особа за које нису знали ни да постоје.

Има и ексцентричних тестамената који означавају као своје наследнике — псе, мачке и друге животиње, али судови то никада не узимају у обзир. Један милијардер из Колорада је недавно својим тестаментом сву имовину завештао фонду из кога ће се исплаћивати по хиљаду долара сваком детету у држави Колорадо које се роди на дан његовог рођења. Једна старица из Калифорније је оставила 7.000 долара ономе или онима који у току 25 година по њеној смрти на ускрс буду прекривали њен гроб цвећем. Свештеник њене парохије треба сваке године да бележи ко и колико цвећа доноси на њен гроб. После 25 година, а то ће бити 1982, лице које из тог „такмичења“ изиђе као победник примиће награду — 7.000 долара, повећаних још одређеним интересом. Необичан је и тестамент једног богатог њујоршког књижара који је умро 1959 године и сву своју имовину оставио петорици људи који на дан његове сахране буду мртви пијани приведени у полициску станицу његове општине.

Понеки богаташи своју имовину остављају првом човеку који буде стигао на другу планету, научнику који победи рак или ономе ко први оствари калемљење срца или мозга. Можда најнеобичнији тестамент оставила је недавно једна старица из Филаделфије која оснива фонд за помоћ сиромашним Марсовцима.

ИЗ СТАРОГ ВРЕМЕНА

Ово је слика из давног времена — давно ишчезлог спорта: стрељања помоћу пушке шишане. На слици су, стари нишанџије из села Сокола код Босанске Градишке снимљени 1937 године.

Овај спорт много се упражњавао у неким крајевима Босне пре Другог светског рата. Људи су њиме „убијали“ слободно време. Своје пушке шишане, о којима се говори и у народним песмама, пунили су одозго оловом.

Када су се појавиле модерније пушке, стари нишанџије су говорили:

— Лако је погодити мету том пушком, али, хајде, погоди овом — и показивали младим људима како се њима рукује. Шишане су биле једно од главних ватрених оружја у ратовима од пре 100 до 150 година.

вавањем брда у долину у току јачег земљотреса. Од њега је занимљивије језеро ЈЕГАН чија вода садржи велике концентрације раствора Глауберове соли. Због укуса воде оправдано је названо Јеган што значи „Горка вода“.

СЛОБОДАН ГРАД

Главни град афричке земље Сијера Леоне са преко 80 хиљада становника зове се ФРИТАУН. Основан је 1787 године а име су му дали Енглези: free — слободан и town — град. Преко његове луке извозе се

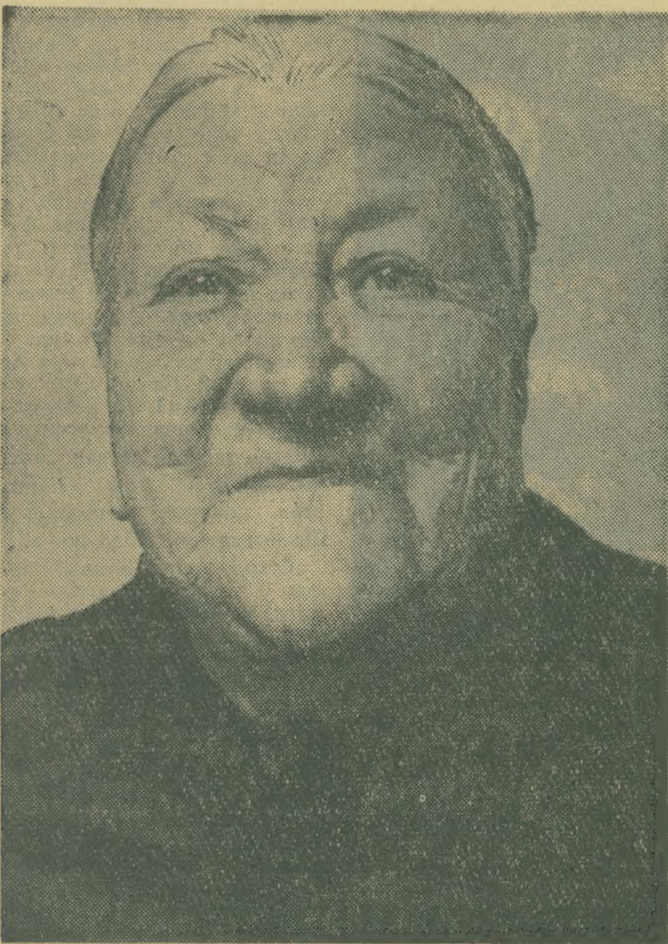

кокосови и кола ораси, палмино уље, руде гвожђа и хрома, дијаманти итд.

УШЋЕ РЕКЕ ПЛИМА

Велики град и лука на југоистоку Енглеске ПЛИМУТ, лежи у заливу погодном за војну поморску базу, која је ту и смештена. У луци је бродоградилиште, а у граду фабрике авиона и стројева. Плимут је познат по купалиштима и минералним изворима. Назив града је енглески: Plym — река Плим и moyth — ушће; Плимут — „Ушће реке Плима“.

НИЈЕ КЛОНУЛА

На слици се види стара Милка Радић из Пурачића код Тузле, којој је око 90 година.

— Муж ми је био кафеџија, па када је умро и ћерке се поудавале остала сам сама и нико није могао да преузме радњу. Мени нису дали дозволу да водим кафану зато што нисам завршила основну школу. Кад сам се нашла у невољи нисам се двоумила иако сам тада имала 70 година. Села сам и вредно учила, па сам завршила основу школу.

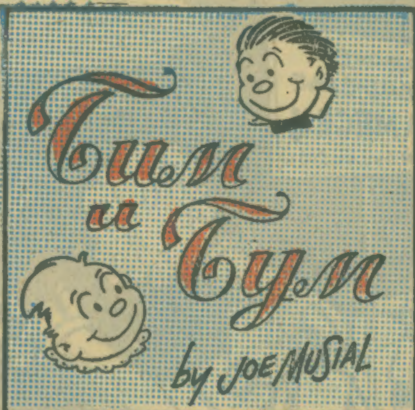
У њеној сведоџби нарочито се истичу оцене из познавања природе и телесног вежбања. Старица се сећа тога времена и каже да је из свих предмета добила згодна питања на испиту, па је због тога и прошла с врло добрим успехом.

УВЕК НА ВРЕМЕ...

Пре неколико година 72-огодишњи Клиф Л. Францијe повукао се из своје службе у потпуно миран живот. Али однедавна је почео сваког јутра да одлази од куће незнано куд. На наваљивање породице морао је ипак да открије тајну: иде у школу.

— Откад сам 1909 године, пре времена морао да напустим универзитет у Луизијани није ме остављала жеља да опет једном пођем у школу, — каже он. Пошто ми је бадаваџисање додијало, нисам могао више да одолим тој давнашњој жељи.

Његов најмлађи син студира медицину, и сада се отац и син такмиче ко ће постићи боље оцене.

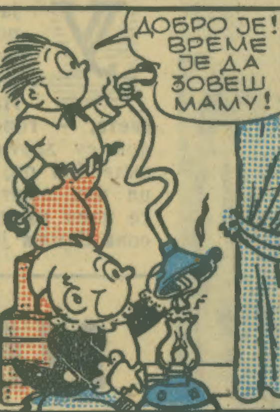

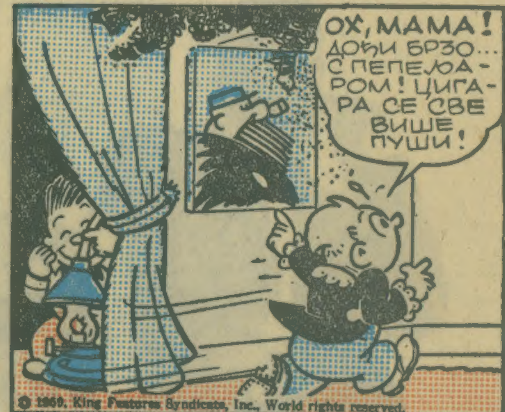

Медицина кроз векове

КРАЉ СУНЦЕ — СЛИКА БЕДЕ

Британско краљевско учено друштво обавештавало је читав свет о својим чудесним новим открићима, али до обала Француске стизао је од тих вести само пригушен ехо. Магла академизма ширила се из Париза и притискивала читаву земљу. Истина, Жан Дени је покушавао да практично искористи Харвејеву теорију о крвотоку, али му је вршење опита веома брзо било забрањено. Париски медицински факултет био је везан традицијама а традиције се нису налазиле у књигама, него у лабораторијама.

Крајем 17 века, ученост и спрема једног лекара у Француској мерена је на основу његове способности да цитира медицинске класике. Када је угледни лекар Ги Патен, један од најзадртијих конзервативаца, хтео да од своја два сина начини лекаре, закључао их је у своју собу и приморао их да напамет уче класике. „То је начин на који сам ја учио своја два сина и тај начин је био успешан" — говорио је пун очинског поноса. У таквој атмосфери није било места Харвеју и његовој теорији. Јер, Хипократ, Гален и Авицена ништа нису рекли о циркулацији крви, према томе крв и не циркулише.

„Лекари ове школе, — пише један њихов савременик — постајали су јалове цепидлаке с високим црвеним потпетицама, дугим одорама, огромним перикама, накићени и надувени". Свему томе треба још додати интриге и ситничарску завист између појединих „отаца" париског медицинског факултета. Једино у чему су били сложни то је борба за очување њихових права и повластица у односу на све лекаре-придошлице и рат на живот и смрт са медицинским факултетом у Монпељеу.

Лекари париског Медицинског факултета знали су само за једну терапију: пуштање крви и чишћење желуца и црева. Кад би угледни Ги Патен преузео неки случај „крв је текла као река Сена а болесник је кљукан средствима за чишћење". Исти начин лечења Патен је примењивао и на чланове своје породице, што је у неку руку доказ да је он у њега искрено веровао. Својој жени која је имала воду у плућима пуштао је крв дванаест пута, а исто толико пута и једном од својих синова да би га излечио од назеба.

Нарочити положај у медицинским круговима Француске заузимали су дворски лекари Луја XIV. Читав штаб лекара водио је бригу о сваком његовом кораку и записивао сваку промену стања у „Дневник о здрављу краља". Ова књига даје нам прилично верну слику о ономе кога су називали „краљ сунце", сасвим другачију од оне какву је желео да пружа.

Луј XIV био је болестан од детињства: најпре велике богиње од којих је остао рошав, затим гангрена, па „срамна болест", најзад пантљичара која је „упорно изједала његова краљевска црева".

Париски медицински факултет био је љубоморан на дворске лекаре тврдећи да су шарлатани и политиканти који желе да помоћу двора заузму њихова места у „храму науке". Јер, главни дворски лекар био је уствари члан краљевског кабинета и неоспорни вођ читаве професије. Поред тога, овај положај доносио је велику материјалну корист, али се мора признати да је имао и многе непријатне стране.

„Краљ сунце" био је неподношљив пацијент. У зрелијим годинама претерано је јео, храну готово није жвакао и стално је патио од слабог варења. Он је најпростачкијим речима грдио своје лекаре ако не би били у стању да му сместа ублаже болове; били су приморани да, пошто би му дали одговарајућа средства за чишћење, стоје крај њега да би видели „да ли су се краљевска црева срећно испразнила".

Париски лекари били су честа мета Молијеровог оштрог језика и пера. Њих и њихове некорисне начине лечења он је исмејао у четири своје комедије од којих је свака готово верна слика стања у коме се медицина налазила у време Луја XIV. Молијер није подносио надувеност и уображеност; залажући се за реформу медицине називао је професоре париског факултета живим мумијама. Јер, Молијер је много препатио у рукама тих живих мумија. Боловао је од туберкулозе, а како није имао поверења у лекаре, који су били готово сви од реда непријатељи напретка, одбио је све њихове услуге. Једино му је доктор Мовилен остао пријатељ. Кад га је једном Луј XIV запитао како излази на крај са овим лекарем, Молијер му је одговорио: „Нас двојица разговарамо, он ми препише лекове, ја их не узмем и — оправим се".

»МЕТАЛНА КРАВА«

На свету постоји око 330.000 врста различитог растиња које би могло да се користи за исхрану. Од читавог тог мноштва човек данас користи једва око сто биљака. Британски биохемичар Пири дошао је на идеју да од неких покуша да припреми храну. На ово га је потстакла све већа потреба за храном и постојање великих подручја на земљи где влада перманентна оскудица.

Основни проблем који је Пирија занимао био је како од „неукусне" биљке припремити погодну храну. Због овога је начинио „металну краву", уређај који из зелених делова биљака издваја беланчевинасте материје, као што то чине преживари.

Пошто „метална крава" сажваће зелене делове биљке, који садрже поред осталог беланчевине и целулозу, добија се зелени сок. Када се он загреје на 80 степени у њему долази до стврдњавања беланчевина. Тако „метална крава" може за један дан да произведе 45 килограма биљног концентрата зеленкасте боје који садржи 40% беланчевина и 60% воде, и личи на сир. Нема никакав нарочити укус и може да се одржи недељу дана.

Ова храна била је недавно сервирана на вечери у редакцији хамбуршког дневника, којој су поред осталих присуствовали и професори Банси, Кин и Вернер, стручњаци за исхрану. Они се нису најповољније изразили о храни добијеној од пиревине. Није била у питању њена хранљивост, јер је то неоспорно, већ њен укус. Зато сада Пири покушава, како пише лондонска штампа, да својој „храни будућности" осигура и пријатан укус, који би задовољио и гурмане.

Али и поред овога многи научници сматрају да је пред њом будућност. „Метална крава" омогућује добијање хране не само од пиревине него и од многих водених биљака, којих има нарочито много у подручјима Азије и Јужне Америке, где је и проблем исхране акутан. Не треба заборавити, кажу ови научници, да данас у свету има милијарду и 700 милиона људи који су више гладни него сити.

Овај чланак о великом истраживачу Хјуберту Вилкинсу, који доносимо нешто скраћен, написао је други познати истраживач Вилјалмир Стифенсон писац многих дела о далеком северу.

У уторак 17 марта 1959 године, у 6 сати ујутру у спектралној полутами поларне зиме америчка подморница „Скејт" прва која се испод леда пробила до Северног пола, изронила је из воде. Сат касније, скромно, после краћег говора, развејан је по непрегледној леденој пучини пепео човека који је целог живота желео да почива на невидљивом гробљу ишчезлих поларних истраживача. Тај посмртни пепео припадао је сер Хјуберту Вилкинсу, који је први извео извиђачко летење изнад Антарктика, који је први доказао да авион може да се спусти на поларне санте, који је први прелетео Северно Ледено Море. Али, он је живео толико повучено да се о њему веома мало знало да чак нико није написао ни његову биографију. Једино је био познат по томе што је покушао да стигне испод леда до Северног пола у једној подморници расходованој после Првог светског рата коју је назвао „Наутилус".

Подморница за један долар

Тај значајан покушај, учињен 1931 године никад није био довољно схваћен и оцењен. Његова подморница, којом су се Американци служили у рату 1914—1918 године, била је толико застарела да му је држава продала за један долар и то под условом да је потопи чим се њоме више не буде служио.

Његов покушај није успео, јер су га ометали извесни људи: кварили су му машине а дотрајале делове замењивали неупотребљивим. Свет је причао да су три члана његове посаде онеспособили управљач за роњење само да тај први „Наутилус" не стигне испод леда до Пола, али Вилкинс никад није покренуо поступак против ма кога од њих нити су се из његових уста икад чула њихова имена.

Двадесет седам година касније, кад је подморница „Скејт" остварила некадашњи Вилкинсов план, њен командант је упутио телеграм седамдесетогодишњем истраживачу: „Под утицајем ваше разборитости и видовитости у истраживању Арктика путем подморница, ја сам..."

На тај телеграм Вилкинс је одговорио: „Послати га натраг Стифенсону. Погрешно. Ове речи треба да се упуте вама..."

Први пут сам га видео 1913, кад му је било 25 година. Био је придодат мојој експедицији коју је Канада опремила ради испитивања воде и ледених санти Бафорског Мора. Био је то висок и замишљен младић тамних и продорних очију. Изгледао је као пантер и као добричина у исти мах.

Примио сам га по препоруци једног кинематографског предузећа у којој су стајале следеће речи: „Најбољи фотограф наше струке". Годину дана раније јако се истакао као ратни дописник са Балкана где је вршио филмска снимања у току самих борби. Пре тога био је један од првих који је снимао из балона и авиона, и то лежећи потрбушке на авионском крилу.

Гоњен радозналошћу

Али то тада још нисам знао. Видео сам само да је ваљан младић који дрхти од нестрпљења да кренемо на пут. А кад смо се нашли на остварењу задатка, док су сви чланови експедиције пешачили по 25 км на дан, он је прелазио 40. Одвајао се лево и десно, испитивао и тражио, налазио ретке примерке птица и животиња а ноћу, док су други спавали, он је из једног приручника учио како да их препарира и успео је да сачува од пропасти стотине драгоцених животиња.

Џорџ Хјуберт Вилкинс родио се 1888 на једној овчарској фарми у јужној Аустралији. У породици са тринаесторо деце он је био најмлађи. Гоњен радозналошћу, једне ноћи се ушуњао као слепи путник у брод усидрен у Сиднеју и тако је стигао у Аделаиду. У 21 години путује по Европи и Далеком Истоку. Кад је 1916 напустио моју експедицију он се већ рачунао у потковане природњаке са добрим познавањем географије и метеорологије. Први светски рат је већ пламтео кад је пришао првим борбеним редовима аустралиске војске и девет пута био рањен.

Године 1920—1921, несвршени инжењер, фотограф и филмски сниматељ постављен је за другог команданта британске империјалне експедиције на Антарктику. Тада се показао као изврстан картограф. Две године касније, придодат је Шеклтоновој експедицији за Јужни пол као природњак. Изненађени његовим радовима из области биологије, управници Британског музеја су га одредили да поведе експедицију у Аустралију и на острва Пацифика у потрази за птицама и животињама које су пред изумирањем. Уместо да се задржи шест месеци, остао је две године, али је донео Музеју 5.000 примерака биљака и животиња више но што се очекивало.

Само што се вратио из Аустралије, добио је нов задатак: да се авионом са смучкама покуша да спусти на ледене санте Арктика. Мада је и сам био пробни пилот, замолио ме је да му пронађем другог, јер је желео да се посвети студији самог летења. И ја сам нашао поручника Карл Бен Ајлсона.

Лед се здробио под њим

И поред незгода у функционисању апарата, после пет часова од полетања са рта Баров на Аљасци, они су се спустили на лед као што су били предвидели. При повратку их је захватила бура и Ајлсон је био принуђен да се спусти усред мркле помрчине на ледену санту, али им се ипак ништа није догодило. Међутим, прошле су три седмице без вести о храбрим истраживачима кад се једног дана појавише они посрћући, потпуно изнемогли, у колиби једног ловца на северне животиње. Неколико недеља касније, причајући ми о незгодама за време повратка, навео је и следећи случај: Једног дана, по температури од минус 23 степена, он је пао у воду, јер се танак слој леда, на који је крочио, здробио под њим. Пошто се извукао, да му се одело не следи, што би значило смрт, сетио се старог ескимског искуства и брзо се скинуо наг. Простро је одећу на сасвим сув снежни прах и он је покупио воду као какав упијач. Затим се обукао и наставио пут.

Џорџ Хјуберт Вилкинс био је човек кога ништа није могло да обесхрабри. После једног значајног подухвата улазио би у други, али не ударајући у звона. Враћао се са успелих истраживачких путовања а штампа о томе не би ни сазнала. Једног јутра, после вишемесечних припрема на Аљасци, Вилкинс и Бен Ајлсон узлетели су на једном малом моноплану типа Локид-Вега, и после 3.400 км спустили се на Шпицберг. Време је било лепо, али је наједном настала мећава тако да су морали да се спусте на једно норвешко острвце где су остали пет дана. Да нису били досетљиви, можда одатле никад не би извукли главе. Авион се заглавио у снегу а Вилкинс, да га не оптерети својом тежином сишао је на санту. Кад је пилот упалио мотор, он је почео да гура апарат, а чим је овај кренуо, Вилкинс је потрчао и тако је јурио све док се смучке нису одвојиле од земље. Потом је ускочио у отворену кабину.

Све до краја живота

За заслуге на унапређењу ваздухопловства и разних грана науке, Вилкинс је добио многа одликовања а 1928 подарена му је и титула сера.

Неуспех са „Наутилусом" није му никако давао мира. Непрестано је снезао да још једном покуша да избије на Северни пол испод ледене калоте, али жељу му је онемогућио Други светски рат.

Све до краја живота Вилкинс је предузимао разна истраживања. Ако му старост није дозвољавала више смеле подвиге, он је испитивања вршио у разним лабораторијама. Једне ноћи, близу железничке станице града Фрамингема у држави Масачусетс ноћни стражар је видео на пољани неког бескућника како спава. Грубо га је пробудио, али, кад је овај устао, стражар се дуго извињавао седамдесетогодишњем научнику. Био је то Хјуберт Вилкинс који је на себи, као и увек, испитивао непробојност од зиме и влаге једног одела које је сам изумео.

Тихо, као што му је био и живот, Хјуберт Вилкинс је издахнуо 1 децембра 1958, у скромној хотелској соби, свега један сат пошто је напустио рад на свом последњем делу у лабораторији у Фрамингему.

Авионска служба за транспорт робе

Немачка ваздухопловна компанија претвара своја два путничка авиона у транспортне и уводи прву ваздушну службу за превоз робе. Саобраћај овим авионима биће успостављен половином ове године. За 16 часова лета 12 тона робе биће пребачено из Франкфурта у Њујорк или обрнуто. Ови авиони неће пребацивати само лако покварљиву робу него ће располагати и уређајима за транспорт животиња.

НА „КРОВУ СВЕТА"

Памир — Кров света, како га називају, од давнина је познато горје препуно највиших врхова и дубоких долина. Многа племена су вековима живела готово сасвим изолована једна од других и зато, иако су била саставни део једног народа, разлика у обичајима, ношњи и језику, често је знатна. Разлог подвојености је чисто теренски: високе планине, дубоке долине, бурне реке и никакви или веома рђави путеви. На овом тешко приступачном терену налазе се две совјетске републике и то Таџигистан и Киргиска.

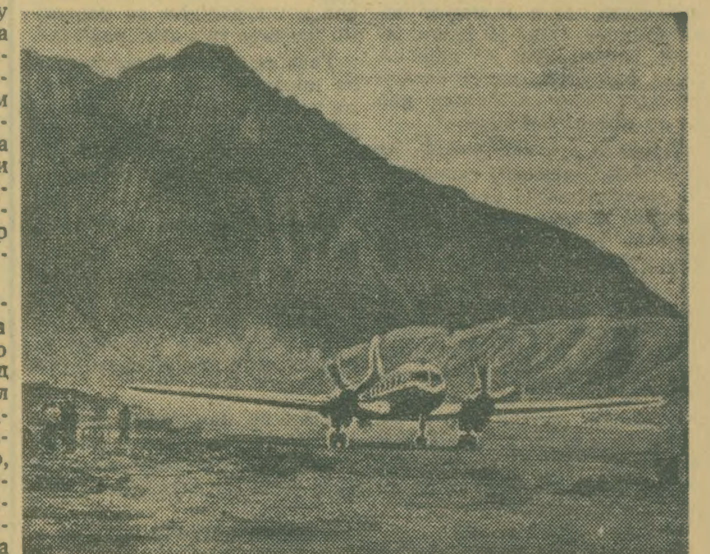
Рудно богатство ових република је огромно, а снага водених токова још већа само је њихово искоришћавање због брзине река још готово неостварљиво. До пре четрдесетак година изразито сточарски, овај крај је постао индустриски, пољопривредни, воћарски, захваљујући на првом месту вредноћи и упорности човека.

Пропутовати кроз Памир раније, значило је ићи преко годину дана и изложити се многим неизвесностима. Данас такво путовање не би трајало више од недељу дана. Прокрчени су путеви, начињени аеродроми, што омогућује да се брже савладају долине и брда и много сигурније креће.

Па ипак је тамошњи човек поред авиона и аутомобила, задржао још — за ону ужу саобраћајну везу, и коња и камилу и магарца. Магистрала кроз Памир на понеким местима пролази и на 4.712 метара висине. Њоме камиони и аутомобили скраћују растојања и повезују многа места. Аеродроми на пропланцима високо међу горским великанима или у самом њиховом подножју омогућују да човек летећи авионима још више скрати и време и пут, а на тај начин приближи човека човеку, као и остали свет од кога је Памир био веома дуго готово сасвим одвојен.

На терену којим су доскора пролазили само људи, а камиле и коњи били једино превозно и транспортно средство, појавио се аутомобил и авион. Али колико је људског труда уложено у то тешко је и замислити. Само, сасвим је сигурно да је уложени труд био веома користан. Понекад се могу видети један крај других стара и нова саобраћајна средства: поред авиона је аутомобил и двогрба камила. На сликама се види: авион пристаје; — често се у долинама сусрећу двогрбе камиле; — ауто пролази путем сагређеним на 4.000 метара надморске висине; — деца у игри проверавају јахачко знање на јаку, врсти планинског говечета.

КАДА ЈЕ ОТПОСЛАТ ПРВИ САТЕЛИТ?

Многи верују да је први сателит — „Спутник" или неки од оних који су му 1957 године претходили као пробни Земљини пратиоци. Уствари, први сателит у свету послала је 1740 године француска краљевска артиљерија. Било је то једно ђуле избачено из великог топа и оно више никад није нађено. Наивни су мислили да је ушло у Земљину орбиту, али је немачки стручњак за балистику доктор Хертенштајн, дао одговор 1742 године у својој књизи коју је издао у Лајпцигу. Доказао је да је снага топа била недовољна да одбаци ђуле до потребне висине како би оно ушло у орбиту.

Ољуштено или неољуштено

Кад је Пастер објавио своје радове, људе је ухватио непојмљив страх од микроба о којима дотле нису ништа знали. Сви су почели брижљиво да перу воће и салату и искувавају поврће. Претерано предострожни родитељи давали су деци само прокувано млеко и тесто, јер су у свему другом видели микробе. Неољуштено воће јело је врло мало људи.

Сада је међутим у погледу коре воћа наступило друго схватање и стручњаци за исхрану кажу: „Ако не једете воће са кором, лишавате се драгоцених витамина".

Многи ће се запитати шта да се ради: јести воће са кором или без ње? Решење је једноставно: треба јести неољуштено али добро опрано воће. Израчунато је да при првом прању свака кап воде однесе 20.000 микроорганизама, при другом 700, а при трећем 300. Тако вода односи са микробима и страх од болести а нама остају витамини.

У ГРАДУ СМРТИ

Едвард Андерсон, као јапански заробљеник налазио се у непосредној близини Нагасакија када је бачена атомска бомба. Ево његових утисака о овом граду смрти.

Заслепљујућа светлост обасјала је небо као да се сунце наједном приближило земљи. Бацио сам се на тло потрбушке и покушао да заштитим очи од заслепљујућег блеска. Тада, уз потмулу грмљавину, као да је стотину брзих возова протутњало, почели су да се ваљају страховити разорни таласи.

Земља је дрхтала а зграде су се љуљале. Ужаснут, лежао сам на средини друма чекајући крај. Грмљавина из ваздуха као да се преносила у земљу. Усудио сам се да подигнем главу и отворим очи. Од призора који сам кроз усковитлану прашину угледао срце ми је тако јако почело да бије да сам се просто угушио. Џиновска печурка, уоквирена ватром, лебдела је на неких 3.000 метара изнад Нагасакија.

„Да ли сам ја још онај заробљеник Едвард Андерсон, који је у 7 часова пре подне тога дана чистио прашњав друм пет миља далеко од Нагасакија" — питао сам се. Знам да је дан био ведар и све је било тихо и готово непокретно, без и најмањег поветарца — само је један једини авион летео на небу. А онда, одједном, она страховита експлозија и блесак као да су преврнули свет.

Доцније сам тек дознао да сам био очевидац експлозије друге атомске бомбе а да је прва бачена три дана раније на Хирошиму. Али у овом тренутку, повраћајући се од ужаса, као опчињен сам гледао у завесу прашине и дима која је заклонила сунце и створила сабласан сумрак. Угледао сам силуете других заробљеника који су као избезумљени бежали куд који.

Нашао сам се у једном запуштеном лагуму на морској обали. Неко ме је ухватио за руку и промуцао:

— Ед, ... шта је то?

Тек тад сам почео свесно да размишљам.

Босоноги на усијаном асфалту

Све страхоте које сам препатио у јапанском заробљеништву избледеле су пред овом ужасном светлошћу. Четири године као да су се, услед ове огромне експлозије, сабиле у једну црну тачку сећања:

— ... Јапански торпедо! Лево ...

Експлозија. Блесак ватре. Бректање машина нашег брода који је лагано тонуо. Нашао сам се у мору, стотину километара далеко од обале Јаве. Грчевито сам се држао за поломљене остатке брода. „То је крај, — мислио сам. Изгубљен сам у водама Пацифика. А смрт ће сигурно доћи, у облику огромног таласа, ајкуле, или снајпера са неког јапанског брода који ће гађати моју главу као да сам делфин".

А онда је мене и остале бродоломнике прихватио јапански брод „Асама Мару". Нека је проклето име „Асама Мару"! Уместо спасења пружио нам је пакао.

... Затворени у једној загушљивој просторији испод бродске палубе у којој је била тама мрачнија од оне напољу. Одједном чули смо експлозију и јапанске гласове:

— Торпедовани! ... Проклети Јенки.

Паника је захватила 250 заробљеника. Полетели смо вратима али су она била затворена. Газили смо један другог покушавајући да извалимо масивне гвоздене решетке.

Тада се упалила светлост и на прозорчићима са решеткама угледали смо јапанске морнаре како се животињски смеју. Била је то превара да би нас исмејали и они се развеселили.

Њихова свирепа шала је успела ...

... А онда сунце: блештаво и топло. Босоноги идемо у колони, као најтежи осуђеници, газимо по усијаном асфалту који нам кида кожу са табана.

Тако су нас, једне вечери, под заштитом мрака, довели у логор на Фукуоми, острвцету у луци Нагасакија.

У сенци ватрене печурке

А сада? Као да су се све експлозије које сам чуо у рату слиле у једну, као да се оно усијано сунце попут лампе њише изнад наших глава и као да се голи ваљамо по овом упаљеном асфалту. А ужас који гледам из таме запуштеног лагума, хиљаду пута је стравичнији од оне паклене ноћи на броду „Асама Мару".

Натапам цак водом и њиме прекривам главу да се заштитим од јаке топлоте. То исто раде и други — амерички, енглески и холандски заробљеници који су, као и ја, нашли спас у овој јазбини. Али споља стално пристижу нови таласи још врелијег ваздуха. Посматрамо облаке дима, стубове мрког и наранџастог пламена који су наткрили град. А високо горе шири се џиновска печурка која је својим раширеним пипцима захватила цео овај крај.

Неко рече:

— Смак света.

Можда би он тако изгледао.

Ускоро дојурише и преплашени јапански стражари. Покупили су нас и одвели у логор. Сва стакла на прозорима била су смрскана, а зграде — као неким снажним меховима пренадуване — испуцале. Први рањеници са тешким опекотинама ускоро су допремљени у болницу на острвцету. А јауци су се разлегали на све стране.

Нагасаки је постао прави град смрти. Докле се оком могло допрети није било ниједне куће — само гомиле рушевина. Зелени брежуљци уоколо града спржени. Све се претворило у пустињу, прекривену остацима кућа, фабрика, школа и људским лешевима. Гвоздени телефонски стубови лежали су разбацани и савијени као омекшале воштане свеће. Разарање и уништење су били потпуни.

Од експлозије атомске бомбе бачене на Нагасаки погинуло је 73.900 људи.

А мени је она ускоро донела слободу. Али из сенке њене ватрене печурке видео сам: пред њеном светлошћу сунце тамни, она дан претвара у сутон, а живот у смрт.

ДОБАР МЕТОД...

Пре педесет година штампана је књига чувене шведске списатељице Селме Лагерлеф: „Необична путовања малог Нилса Холгерсона са дивљим паткама". Ту је управо изнета географија Шведске како је један песник у стању да је замисли и прикаже.

Нешто слично — да прикаже Француску — само филмом, жели да постигне Француз Албер Ламорис. Уз сарадњу своје жене и сина он снима „Паскалово необично путовање у балону". Да би остварио ову своју замисао уложио је сав свој новац. Сваки лет стаје 10.000 франака а хеликоптер и уређење за снимање у лету изискивали су огромне трошкове.

У своме чаробном балону мали Паскал Ламорис надлетао је Француску већ пуних 450 часова. Кретање балона снима „летећа камера", којом рукује мајка. Поред тога што је сниматељ, она саставља и легенде уз слике градова и предела. Филм „Паскалово необично путовање у балону" није само документаран, јер је пун узбудљивих доживљаја главног јунака у ваздуху. Зато је то и забавни филм који ће и француској деци и одраслима дати прилике да мало боље упознају своју отаџбину.

ЗАГОНЕТНО ПЛЕМЕ ПИЦАНЏАРЕ

У Централној Аустралији живи племе Пицанџаре чији људи спавају наги на земљи чак и онда кад се температура спусти до саме нуле. Ови староседеоци Аустралије не боре се против хладноће оделом и покривачима нити једу више да би надокнадили унутрашње сагоревање у организму који се троши услед хладне атмосферске облоге. Једино својом вољом они регулишу температуру своје коже, која би за сваког другог човека била неиздржљива, и тако стварају природан „покривач" који их штити. Нарочито одређена група физиолога бавила се у Централној Аустралији да открије на који начин се постижу ови резултати. Закључак научника састоји се у томе да чланови племена Пицанџара располажу наследним особинама за вољне промене у свом организму, али како је до њих дошло и како се изводе остаје тајна.

WALT DISNEY'S ТОБИ ТАЈЛЕР

РАДИОАПАРАТ КАО КОЦКА ШЕЋЕРА

Америчка фирма за производњу електронског уређаја „Бел" израдила је вероватно најмањи радиоапарат на свету. Велик као коцка шећера, он има три таласне дужине и минијатурни микрофон. Покретачку енергију апарат добија од електричне батерије велике као таблета аспирина. Мењање таласних дужина и тражење станица врши се помоћу микрорегулатора. Минијатурни радиоапарат израђен је на основу такозване тунелске диоде чије су могућности веће од транзистора.

ПРЕМА СВЕЦУ И ТРОПАР

Познати књижевник Џон Штајнбек поклонио је као маскоту једну живу пуму енглеској фрегати „Пума",

Да ли знате?

ЗА ОБЕЗБЕЂЕЊЕ РУДНИКА

Рударске катастрофе су последњих година све чешће. Због тога се с повећаном пажњом врше истраживања која теже за што већом безбедношћу у рудницима.

Нови апарат за отклањање угљене прашине, недавно довршен у Француској, назван је Сершар 857. Дванаест апарата овог типа од пре три месеца налазе се у угљенокопима Лорене, у Мерлбаху и у Басену Лоаре, у Сент Етијену.

Сершар 857 је специјалан апарат конструисан за мерење концентрисаности у ваздуху угљене прашине, веома шкодљиве за дисање, и намењен медицинској превентиви од професионалног обољења — силикозе — у рудницима и мајданима. Нарочито у рудницима где има запаљивих гасова користан је ради спречавања несреће.

Такође може да се користи у хемиској индустрији, рудницима гвожђа, бакра и злата, као и у индустрији керамике.

Досадашњи апарати били су тешки и морали су да се прикључују на струју или компримовани ваздух. Међутим, овај апарат је тежак свега четири килограма и снабдевен мотором са акумулатором који једном напуњен функционише непрекидно 25 часова. Поред тога његова пумпа има млаз тачан и правилан до 500 кубних сантиметара у минуту.

Може такође да се употреби и за одређивање атмосферског талога уопште: густине димова и магле, затрованости атмосфере у градовима и количине радиоктивне прашине.

ЗБОГ ТОГА...

Модел најскупљег мантила на свету пуштен је у продају у Америци по цени од 6000 тешких франака. Овај мантил је постао толико „тежак" управо због његове унутрашње стране која је од зибелина.

ЗАУСТАВИЛИ ВОЗОВЕ

На малој италијанској станици Розињана створила се узбуна када је примећено да возови тога дана стижу са све већим закашњењем. Када су службеници пошли да установе због чега је настао застој, видели су на једном делу пута пољске пацове. Они су покварили жицу која преноси аутоматске команде „електронског мозга". Штета је брзо отклоњена, али глодари су успели да блокирају две пруге и онеспособе четири брза и седам транспортних возова.

РЕАКТОР АВОГАДРО

У месту Салуђи у Италији пуштен је у рад реактор „Авогадро". Реактор првенствено треба да послужи за огледе — на који би се начин атомска енергија користила за погон бродова. Фабрика Монтекатини проучаваће помоћу њега структуру пластичних маса.

ДЕВОЈЧИЦА СА ДВА СРЦА

Медицинској науци досад није био познат случај човека са два срца. Али недавно је и то забележено. Версајској клиници у Паризу пријавила се за преглед деветнаестогодишња Италијанка Кармела де Феличе. Жалила се на срчане сметње. После свестраног прегледа утврђено је да она има два срца. Операцијом која је одмах извршена девојци је извађено једно — и то мање срце. Она се сад добро осећа.

»Ластавица« са брзином од 3.000 километара

Пета деценија од рађања авијације обележена је једном новом оригиналном конструкцијом авиона. Доктор Барнс Валис је свој нови авион који ће постизати брзину од 3.000 километара на сат, назвао „ластавица". По налогу британске владе сада се израђују први прототипови овог авиона који треба да унесе револуцију у конструисању великих транспортера.

По својој конструкцији и изгледу „ластавица" се разликује од садашњих авиона, јер уопште нема трупа а четири уграђена мотора су покретљива и по потреби доводе се у жељени положај. А он може да буде не само паралелан или вертикалан него и под углом, што олакшава и старт и слетање. Садашњи авиони на млазни погон имају велике тешкоће око тога. Потребне су им дуге писте да би постигли потребан потисак ваздуха за узлетање. Са „ластавицом" је тај проблем потпуно решен. По облику као ракета он са своја четири млазна мотора растојање од Лондона до Њујорка може да прелети за два и по сата.

Конструктор је две године радио на моделу а сматра се да ће бити потребно још неколико година рада да би се почело са серијском производњом оваквог авиона, и — око 50 милиона швајцарских франака.

ШТА ЛИ ПРИЧА?

У дечјем зоолошком врту у Лондону могу да се виде и овакве сцене. На слици стари папагај Сали нешто чаврља, а јарац Тогс са напрегнутом пажњом слуша не би ли га разумео.

УДВОСТРУЧЕН БРОЈ МИЛИОНАРА

Према званичним подацима западнонемачког министарства финансија у времену од 1953 до краја 1957 године број милионара у Немачкој се удвостручио. Крајем 1957 године било их је 3.501. Иметак од два милиона имало је 2.230 лица. Између два и пет милиона — 951, док је 320 њих имало преко пет милиона марака. Године 1953 у Немачкој је било само 1.566 милионара, док их је пре рата у читавој Немачкој било 1.957.

ПЕТОРКЕ...

Пре кратког времена је у Рамштату код Слотуна у Норвешкој на једној фарми једна крава финске племените расе „Дивља ружа" отелила пет живих телади али је последње убрзо угинуло. Стручњаци кажу да краве у 2,5% случаја отеле двојке, тројке су ређе, а познат је и један случај четворки. Петорке су веома ретке, као и код људи.

ВАЗДУШНА ЛАМБРЕТА

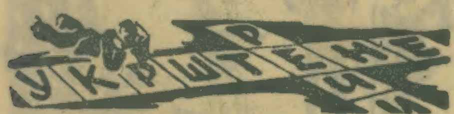
Асортиман машина које „лете" употпуњен је још једним превозним средством: такозваном „летећом ламбретом". Испод себе она образује ваздушни слој тако да „лети" на висини од 6 сантиметара изнад земље. Разуме се да је то летење по неравном терену искључено. Најпогоднији су равни путеви, реке, лед или снег. Нова ламбрета је висока 76 сантиметара, широка 134, дуга 215, а тешка је 73 килограма. Двотактни мотор има снагу од 12 коња и покреће компресор који кроз ауспух потискује ваздух испод ламбрете.

МОРСКА БОЛЕСТ САВЛАДАНА

Јапански лекар доктор Мат је успео да пронађе лек против морске болести. Довољно је да путник пред полазак прими инјекцију на бази натрона и да буде потпуно обезбеђен цео један месец.

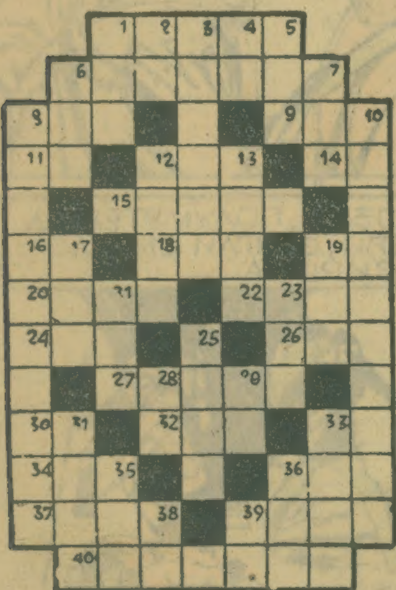
СКУПО ЗАДОВОЉСТВО

Американци врло радо разговарају телефоном. На то уче и децу. Наравно, телефонски разговор подједнако стаје и за мале и за велике. Али ови други у сваком случају плаћају рачуне, па су зато принуђени да ускрате понекад то задовољство својој деци. Једна девојчица из Калифорније је сваког дана говорила са својом другарицом у Њујорку, али када је мајци стигао месечни рачун на 1642 долара — разговори су престали.

Водоравно: 1) ас; 6) град у САД; 8) страна; 9) јединица за мерење великих брзина; 11) слово латинице; 12) женско име; 14) лична заменица; 15) наша река; 16) разум; 18) лука у Израелу; 19) предлог; 20) енглески астроном (19 век); 22) шведски природњак (18 век); 24) језеро у Северној Америци; 26) град у Немачкој; 27) геометриско тело; 30) два сугласника; 32) мајка Ромула и Рема (по легенди); 33) музичка нота; 34) телефонски позив; 36) свеза; 37) град у Италији; 39) музички инструмент; 40) место у Босни.

Усправно: 1) наша река; 2) истурени део копна у море; 3) место у Срему; 4) узвик; 5) један зачин; 6) река у СССР; 7) показна заменица; 8) област у Пакистану; 10) град у Немачкој; 12) рибар; 13) менично јемство; 17) тишина; 19) лична заменица; 21) река у Африци; 23) град у Перуу; 25) марка аутомобила; 28) злато (фран.); 29) показна заменица; 31) врста шиба; 33) страно мушко име; 35) показна заменица; 36) један халогени елемент; 38) хемиски знак за иридијум; 39) два сугласника.

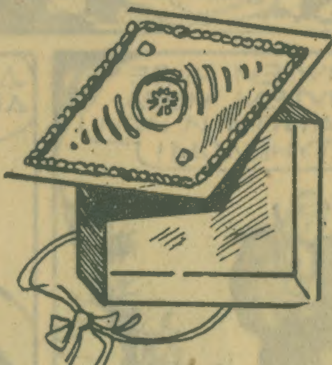
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) лан; 4) пат; 7) Вела Црква; 10) Еда; 11) Арл; 12) ри; 13) Крк; 15) Т(рифковић) К(оста); 16) Нина; 18) рика; 20) Кил; 21) асо; 22) мазут; 25) јул; 27) ова; 29) срж; 31) балалајка; 34) Ад; 35) тен; 36) Ло; 37) Ласа; 39) Алек; 41) Ара; 42) Аца.

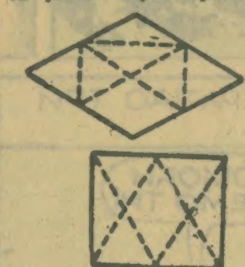
Усправно: 1) ледник; 2) ала; 3) на; 4) пр; 5) Ака; 6) Тртко; 7) Верн; 8) Цер; 9) алка; 13) калај; 14) краул; 17) Ним; 19) Ист; 23) зурле; 24) квадар; 26) Крклец; 27) обала; 28) ал; 29) С(теван) Ј(аковљевић); 30) жаока; 32) ата; 33) Ана; 38) са; 40) ла.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

РОЂЕНДАНСКИ ПОКЛОН

Међу Љиљаниним рођенданским поклонима налази се и један леп колач који је добила од тетке Вере. Пошто колач није могао да стане у четвртасту кутију, тетка га је пет пута пресекла и

тако поређала да је свих седам делова колача лепо стало у кутију. Како је тетка Вера исекла колач?

Занимљиви рачуни

Ако број 91 множимо са 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 и 9, појавиће се у производима множитељи један испод другог у јединицама и стотинама а један изнад другог у десетицама.

1×9 = 091
2×91 = 182
3×91 = 273
4×91 = 364
5×91 = 455
6×91 = 546
7×91 = 637
8×91 = 728
9×91 = 819

Ако број 37 множимо са 3, 6, 9, итд. производи ће редом имати три јединице, три двојке, три тројке, итд.

3×37 = 111
6×37 = 222
9×37 = 333
12×37 = 444
15×37 = 555
18×37 = 666
21×37 = 777
24×37 = 888
27×37 = 999

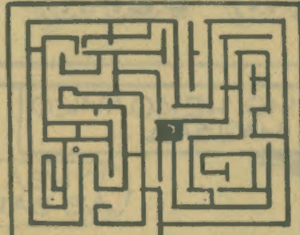
Да у производима буде 6 јединица, 6 двојака, 6 тројака итд множићемо број 3367 са 33, 66, 99, 132, 165, 198, 231, 264 и 297:

33×3367 = 111111
66×3367 = 222222
99×3367 = 333333
132×3367 = 444444
165×3367 = 555555
198×3367 = 666666
231×3367 = 777777
264×3367 = 888888
297×3367 = 999999

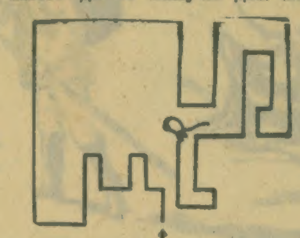
ЗАГОНЕТКЕ

Са пет слова речи ове
једна шупља ствар се зове
која спада у судове.
Али спреда, к'о на нос,
кад јој само стане ос
тад је јака, чврсте сржи,
сваког слабог да одржи?
(Лонац-ослонац)

МАЧКА ЈУРИ МИША

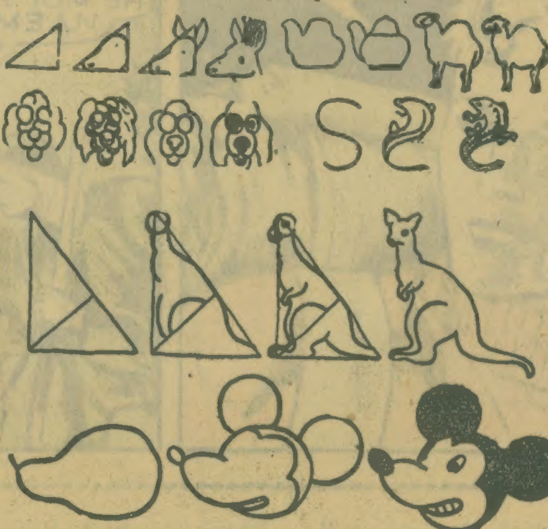

Пошто му је мачка за леђима миш врда, и он мора много да се намучи док не

дође до своје рупе у средини. Помозите му да што пре стигне.

ЗА МАЛЕ ЦРТАЧЕ

... река Рио Арика у Чилеу тече само ноћу јер снег са Анда, који се топи преко дана, стиже до њеног корита тек када се смрачи. Рио Арика нема извора и воду добија од отопљеног снега.

... град чија су поједина зрна била велика готово као фудбал сручио се, 1932 године, над индиско насеље Алахабад и убио 13 особа, док је 120 било теже рањено.

... у језику Баска, народа који живи у граничним пределима Шпаније и Француске, ниједна реч не почиње словом „р". Таквој речи увек се додају „а" или „е". Тако, например, код њих име Рамон гласи Ерамон.

... постојбина плавог патлиџана је Источна Индија. Занимљиво је да нигде на свету није пронађена ниједна врста дивљег плавог патлиџана.

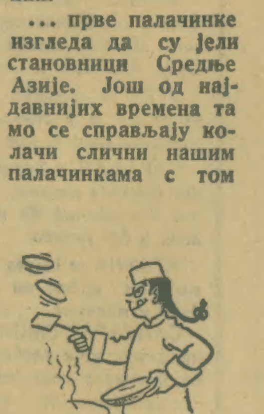
... од почетка 18 па све до средине 19 века у немачком граду Бауцену женама

које би биле осуђене због свађе вешали су о врат тешке камене чутуре које су морале да носе читав дан.

... стари Грци веровали су да је вино добијено из вино града у коме је био засађен купус питкије и блаже од осталих.

... прве палачинке изгледа да су јели становници Средње Азије. Још од најдавнијих времена тамо се справљају колачи слични нашим палачинкама с том

разликом што нису слатки и што су умешени од овсеног брашна.

МИКИ

WALT DISNEY

МОРАМ РАНО НА СПАВАЊЕ! СУТРА УЈУТРУ ЈЕ ОДЛУЧУЈУЋА УТАКМИЦА!

ВЕЧЕРАС НЕ ГЛЕДАМ ТЕЛЕВИЗИЈУ!

БАШ МИ ЈЕ ЧУДНО ДА ТАКО РАНО ИДЕМ У ПОСТЕЉУ!

БИЋУ У СЈАЈНОЈ КОНДИЦИЈИ! ТЕК ЈЕ ДЕВЕТ, А ЈА ВЕЋ У ПОСТЕЉИ!

ПУФ ПУФ

УЈУТРУ

ЗВРР!

ШТО СЕ НИСИ ДОБРО НАСПАВ'О ПРЕ ОВАКО ВАЖНЕ УТАКМИЦЕ?

Ква-Ква!

уређује Паја Патак

ОНДА ДОБИЈА НОВАЦ НАТРАГ

На аеродрому Мики би хтео да се спусти падобраном, па пита колико стаје једно спуштање.

— Педесет динара.

— А ако се падобран не отвори?

— Онда ћете добити новац натраг.

ДОБАР САВЕТ

Ујка Паја стоји са својим сестрићима пред излогом једне конфекциске радње. Раја, Гаја и Влаја запели да им свима купи ново одело. Како је с њима био у друштву и Шанг Лин, Паја му се обрати за савет.

— Е, Пајо, добар савет је заиста скуп.

— Па реци.

— Купи свима одела.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта све значи реч василиск?
Шта је лауданум?
Шта је Прилапон?
Ко су биле Норне?
Шта је утен?
Шта је сарафан?
Шта је ровина?
Шта је сандарак смола?

ОДГОВОР:

ВАСИЛИСК *је назив за митолошко биће: пола птица, пола змија. Ово митолошко биће убијало је погледом.. Поред овога Василиск је и име византиског узурпатора (владао од 476 до 478) кога је збацио с престола Зенон и уморио га глађу.*

ЛАУДАНУМ *је раствор опијума у алкохолу. Употребљава се као средство за умирење и успављивање.*

ПРИЛАПОН *је византиско име Прилепа. Први пут се помиње 1014 године када су га Византинци отели од цара Самуила.*

НОРНЕ *су биле богиње судбине у скандинавској митологији. Њихова имена су била: Орда, Верданди и Скулда.*

УТЕН *је комадић бакра од 95 грама, а у старом Египту употребљаван је као новац.*

САРАФАН *је део руске женске народне ношње. То је капут дуг обично до испод колена и без рукава.*

РОВИНА *је јаруга изривена текућом водом на странама брда и планина.*

САНДАРАК СМОЛА *је врста смоле која слободно цури из испуцале коре једне врсте северноафричког четинара сличног чемпресу. Служи за израду фирнајза, гита и лака.*

ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ

по ЖИЛУ ВЕРНУ

СПУШТАЛИ СМО СЕ ЧИТАВОГ ДАНА, У ПРАВЦУ ЈУГОИСТОКА. ТЕ НОЋИ...

ВОДА НАМ ЈЕ НА ИЗМАКУ, УЈАЧЕ!

НЕ МАРИ, УСКОРО ЋЕМО НАИЋИ НА ПОДЗЕМНЕ ИЗВОРЕ!

СУТРАДАН СМО НАСТАВИЛИ СА СИЛАЖЕЊЕМ СВЕ ДОК...

КОЈИМ ЋЕМО ТУНЕЛОМ ДА КРЕНЕМО!

ИДЕМО НА СРЕЋУ... ИСТОЧНИМ!

ИШЛИ СМО НЕКОЛИКО ДАНА НАЈЗАД...

ТУНЕЛ СЕ ОВДЕ ЗАВРШАВА!

ЗНАЧИ ДА САКНУСЕМ НИЈЕ ИШАО ОВИМ ПУТЕМ. МОРАМО СЕ ВРАТИТИ И ИЋИ ДРУГИМ ТУНЕЛОМ!

ДА АКО БУДЕМО ИМАЛИ СНАГЕ!

А ЗАШТО ЈЕ НЕ БИСМО ИМАЛИ?

ЗАТО ШТО СУТРА НЕЋЕМО ВИШЕ ИМАТИ ВОДЕ!

ПОВРАТАК ЈЕ ТРАЈАО ТРИ МУЧНА ДАНА.

НЕ МОГУ ДА ИДЕМ!

ПОМОЋИ ЋЕМО ТИ!

НАЈЗАД, ПОЛУМРТВИ ОД ЖЕЂИ, СТИГЛИ СМО ДО РАСКРШЋА.

5

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.